

ROČNÍK X.

PROSINEC 1927.

ČÍSLO 2.

Vlastivědný sborník ZÁHORSKÁ KRONIKA vychází čtvrtletně; (září, prosinec 1927; březen, červen 1928). Předplatné ročně 10 Kč do 1. ledna 1928, po 1. lednu 11 Kč. Jednotlivá čísla při hromadném odebírání 2 Kč 50 h, při odebírání jednotlivých čísel přímo po 2 Kč 80 h. Předplatné zasílejte slož. na účet š. k. č. 100.630, Brno.

Rukopisy, knihy pro redakci a časopisy na výměnu, objednávky i reklamace buďtež zasilány na adresu: *Časopis Záhorská Kronika v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou.*

Novinové výplatné povoleno řed. pošt a telegrafů v Brně výnosem číslo 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925.

OBSAH: Jak jsem sbíral pohádky a obyčeje na Záhoří od roku 1888 (Dr. Fr. Příkrý) — Fojtí a ryentáři (Čeněk Kramoliš). — Rajnochovská keramika (Fr. Kretz). — Za Josefem Křivaňou, pokrač. (B. Dušek). — Záhorské vodní prameny (Jos. Jakeš). — Jak se volá na domácí zvířata na Záhoří a Pobečví (B. Macalík). — O kelečský hrad (Ant. Svěrák). — Sídliště z mladší doby kamenné ve Veseříčce u Lipníka n. Bečvou (A. F.). — Starý kroj ženský v Ležnickách (Jos. Křivaň). — Tetka Tonka (Jos. Jakeš). — Hranický vodník (V. Bartovský). — Strašidla na Katové u Radslavie (H. Špunar). — O podhradním mlynářovi (Ant. Sehnal). — Smolno (I. J. Janásek). Pověst o rytíři na hradě Švrčově (Alois Schützer). — Drobné zprávy (Krajinská výstava »Pobečví« v Hranicích.)

Štůčky zapůjčilo Moravské zemské museum v Brně.

Redakci došlo:

Naše Praha, vlastivědný časopis pro mládež. Vydává Státní nakladatelství v Praze za redakce Boh. Tožičky. Školám vřele doporučujeme. Cena ročně Kč 10— za 10 sešitů.

Teořivá škola, měsíčník věnovaný otázkám praxe školy činné. Vychází 1. každého měsíce kromě prázdnin nákladem R. Prombergra v Olomouci. Řídí R. Rosa a R. Pelíšek. Předplatné za celý ročník (10 čísel o 240 stranách textu s mnoha ilustracemi) Kč 40—. Po 1. lednu 1928 činí předplatné Kč 42—. Vřele doporučujeme učitelstvu. Zakupte do učitelských knihoven.

Židovka Hilda. Román z lázeňského místa Gräfenberka. Napsal Čeněk Kramoliš. Nákladem knihtiskárny E. Dobrovolný v Přerově. 137 stran, cena Kč 15—. O knihách Kramolišových přinesly mnohé časopisy v kulturních hlídkách velmi příznivé kritiky. Tak »Národní Listy« č. 91. ze dne 2. dubna 1927 píše o něm, že je autorem lidovým *v nejlepším smyslu*. — Doporučujeme jeho knihy do veřejných knihoven.

Čilý nakladatel a majitel knihtiskárny E. Dobrovolný v Přerově vydal také knihu **„Čtyři páni“** od Čenka Kramoliše, jež obsahuje historické povídky: Bedřich z Linavy, Jan z Mesenberka, Nikodem z Vrbna, Jiří Bruntálský z Vrbna a Láska 132 stran. Vkusná úprava. Tisknuto na jemném papíře. Kritikou vřele doporučeno. Cena Kč 15— u téhož nakladatele.

„Bratři Doliňáci“. Historické povídky z Valašska od Čenka Kramoliše. Velmi vkusná úprava. Cena Kč 12—.

Česká Golgota. Tragedie dějinného utrpení doby pobělohorské. Napsal Fr. Sokol - Tůma. 108 stran. Tři obrazy s prologem, I. obraz: Na Bílé Hoře.

ZÁHORSKÁ KRONIKA.

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK ZÁHOŘÍ A POBEČVÍ.

= VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU. =

ROČNÍK X. PROSINEC 1927. ČÍSLO 2.

Dr. František Příkrý:

Jak jsem sbíral pohádky a obyčeje na Záhoří od r. 1888.

Národopisný poklad na Záhoří sbíral jsem jedině v zimě na večerních besedách, přístkách, při nahodilých návštěvách v Soběchlebích, Symři a Horních Nětčicích i jinde. Obyčejně bývalo to za fujavice a třeskuté zimy, kdy v teplých jizbách po denní práci se besedovalo, když jsem si získal naprostou důvěru Záhoráků. Už jako mladý učitel v Osvětimanech u Kyjova 1878 v hrnčářské dílně Urbánka naučil jsem se vysoce cenit podání lidu, kdy ná večerních besedách sousedů uslyšel jsem podání o památných místech v okolí, zvláště o pevnosti v horách u »sv. Klimenta« se zbytky kostelíčka a budov, kterou Rostislav r. 863 upravil pro klášter sv. Konstantinu a Metoději, určiv na živobyčí daň z hlavy 4 kr. obcí zádušních: Levár, Sv. Janů a Bánovců na Slovensku. Navštívil jsem ty kraje a slyšel podání o dani »svatoklimentské«. Miloval jsem srdečně lid v našich dědinách jako nositele podání a národopisného pokladu, podávaného na večerních besedách od pokolení k pokolení.

R. 1887 octl jsem se v kaplance v Soběchlebích, v osadě bez pošty, bez silnic. Bylo mi tam smutno — od světa odloučenému. Za zimních večerů v třeskuté zimě chodil jsem na přístky k starostovi Antonínu Vymětalíkovi. Jeho manželka Marie^{*)}, z fojství v Osíčku narozená, vypravovala, předouc na kolovrátku, co jí na mysl připadlo několika přástevnícím, které rovněž předly. U stolu značil jsem si na rychlo obsah, aniž by jí to mylilo. Měla obrovskou pamět. Zapamatovala si vše od dětství, co slyšela doma v jizbě na besedách. Také v Symři na dvorství u Sehnalů mnoho jsem poznačil. Doma jsem ty pěknější věci opisoval, a tak po čase měl jsem značnou zásobu pohádek a pověstí.

R. 1889 jsem chodil občas na besedu k nejvzácnějšímu Záhorákovi do Horních Nětčic, ku stréčkovi Ant. Jančíkovi^{**)}, spří-

^{*)} Marie Vymětalíková, narozena 20. března 1831 v Osíčku (rodiče: Josef Záborský, rolník v Osíčku a Veronika Olivova (Olivovi od nepaměti byli na tom gruntě, fojství), sezdána s Janem Vymětalíkem, rolníkem v Soběchlebích dne 15./10. 1850. Měli 8 dětí: Františka, Marianu, Františku, Annu, Jana, Aloisii, Barboru a Josefu. Zemřela 8. srpna 1908. Knih nečetla.

^{**)} Jančík Antonín, rolník v Horních Nětčicích č. 22, narozen 29. listopadu 1822, sezdán 21./11. 1847 s Petronilou Malantovou, zemřel 22. února 1896. Byl

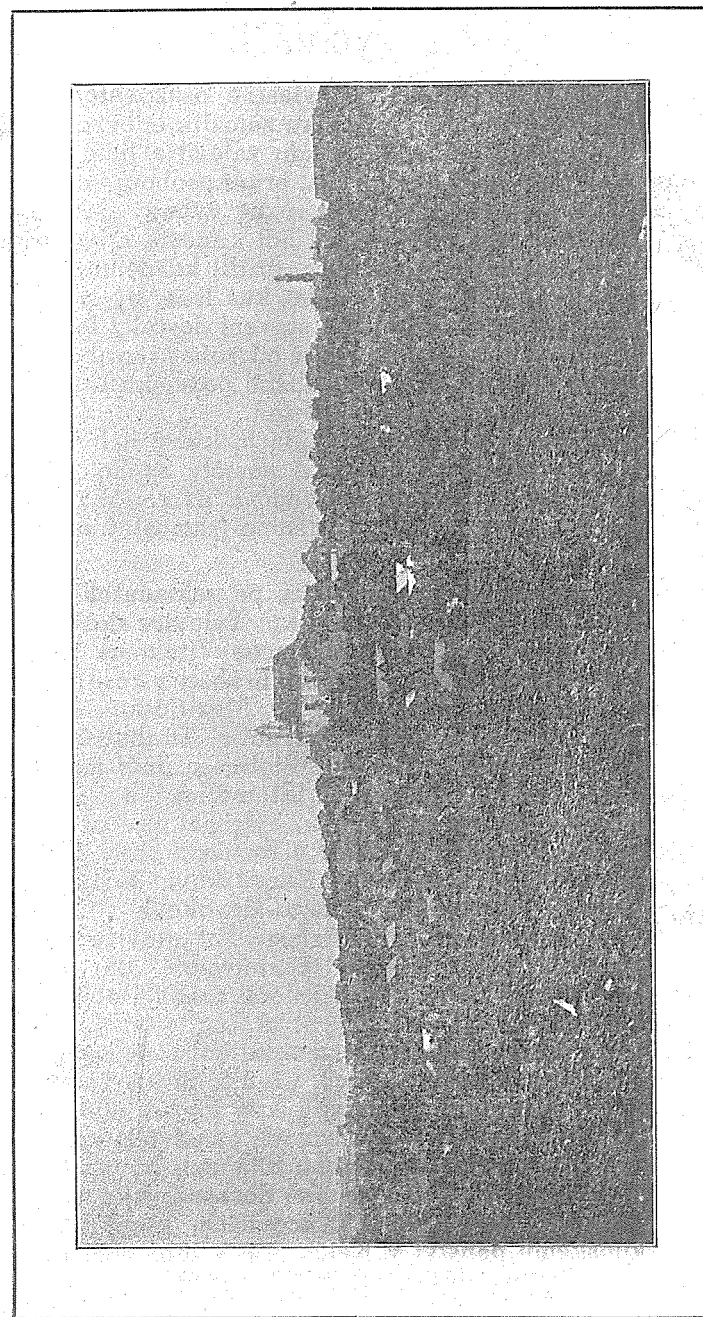
zněnému téměř po celém Záhoří, brodě se hodinu sněhem. V jízbě teplé scházeli se večer jeho vrstevníci »na kósek řeči« a poradu. Měl svou rozšafností veliký vliv na Záhoří. Setmělo se, když jsem k nim došel, Jančík leželi na loži unavení a kóřili z krátké fajfky. Antola Pospíšil, radní, ležel na peci hlavou do jízby. Staré Tomek na lavě u kamen ohřívali záda. Vaněk od Huličky usedl podle mne u stola v kóte pod obrazy a ostatní na lavě u oken. Podle pořádku kalendáře občanského vypravovali zvyky a obyčeje z mladých let, vzájemně se doplňující. Když se schylovalo přes osmou hodinu a venku hustě sněžilo, zavezl mne syn Josef na saních. Venku byly obrovské závěje sněhu a koně po pás bořili se ve sněhu, zvláště pod Soběchleby, až po hřbet. Doma jsem to přepsal a tu se jevila vysoká starobylost těchto zvyků z věků předkřesťanských, odnášejících se k sluncí, zdroji života hospodářského, k slunovratu zimnímu 21./12., k rovnodennosti jarní 21./3., k slunovratu letnímu 21. 6. a k rovnodennosti podzimní 21./9.

Nyní opakují se obyčeje tyto o vánocích, velikonocích a o sv. Duchu rázem křesťanským. Zašlý časopis Valašské Hlasy v Miloticích otiskly některé obyčeje a zvyky na Záhoří. Jinak byl poklad národopisný novinami většinou podceňován. Proto jsem vytvořil Záhorskou Kroniku v Soběchlebach r. 1890. Nyní se to má sbírat po celé republice Československé. To mohou vykonat jen »zapadlí vlastenci« v našich dědinách za zimních večerů. Za léta je tento poklad nepřístupný pro únavu lidu na poli. O tomto pokladu národopisném, který je nevyčerpatelný, přednášel jsem ve Vídni 21. května 1927 před společností »Lva pap. XIII.« na téma: »Pohádky a obyčeje na Záhoří ve světle srovnávacího národopisu«. Společnost tato byla unesena těmito zbytky slovanského předvěku.

Tyto zvyky a obyčeje byly sem doneseny prvními osadníky, kteří usídlivše se zde na sedmi osadách hrazených — hradech, rozšířili je během tisíciletí v nynějších 110 dědinách na Záhoří a též na Pobečví. Oni sem došli kolem Karpat z iránské vysočiny, od pramenů Arnu Daria v Asii.

Ve sbírkách pohádek ze všech dílů světa nalezl jsem na 60 pohádek záhorských, které se s nepatrnými změnami vypravují po celé Evropě, Asii, sev. Africe a kolem jezer kanádkých v Sev. Americe, jako důkaz společného původu lidstva. (Bolte a Polívka: »Poznámky k pohádkám bratří Grimmů«, Lipsko, 3 díly, 1914—16. Sanskritská kniha »Veda« o zvycích k počtě slunce.)

velké postavy, čelo vysoké, paměť měl velkou a mnoho životních zkušeností. Celé Záhoří ovládal radou. Měl nejlepší a nejkrásnější koně. Jeho bílá kobyla dostala veliké množství vyznamenání. R. 1881 vital s ní v Hranicích císaře a na uzdě přidělal jí všechny medaile. Císař jej tehdy oslovil. K stréčkovi Jančíkovi docházeli Záhořáci o radu ze všech stran. Mezi sebou říkali mu »pánbiček záhorský«.

Obr. 4. Pohled na Soběchleby.

Čeněk Kramoliš:

Fojti a rychtáři.

Původně fojti byli zakladatelé, vlastně osazovatelé osad. Když chtěl pán osadu na svém pozemku založit, odevzdal práci tu nějakému zkušenému muži, by osadu založil a lidmi osadil. Za odměnu učinil ho v osadě té fojtem, první osobou, vedoucím, dal mu lán i více pole a poskytl mu různé výhody: šenkovnu, mlýn, pilu, lov ryb a jiné. Fojt vyzval lidi z města a bezzemky z jiných panství, vzal často i utečence, přirkl každému, kdo se přihlásil, kus pastvíska (trávníku) nebo kus lesa, by si jej vykácel a na pasece jeho role zřídil. Na stavení dostal z lesa dříví zdarma. Do tří let bývali noví osadníci od robot osvobozeni, a teprve po době té dle velikosti obdělávaného pozemku se jim vyměřila robota, nad jejímž plněním bděl fojt.

Byli tedy fojtové i v menších osadách, které nebyly ještě samostatné, nebyly dosud dědinami a neměly svého purkmistra. Tak na příklad na Solánci u Rožnova již r. 1583 fojt se jmenuje, ač osada teprve r. 1657 za dědinu (samostatnou obec) byla prohlášena.

Osady pojmenovány byly po nejvíce po zakladateli (po pánovi, jenž jí kázal založit). Na Rožnovsku: Tylovice dostaly název od osobního jména Tyl, Vitče od jména Vitek; na Vsacku: Karlovice po zakladateli Karlu Jindřichu hraběti z Žerotína, podobně Vsetín, Johanová, Kateřinice; na Meziříčsku: Juřinka, Kunovice, Němetice; na Hranicku: Černotín, Drahotuše, Heřmanice, Kunčice, Luboměř, Milenov, Milotice a jiné; na Lipensku: Bohuslávky, Radotín, Radvanice, Staměřice.

Ale i po osazovatelích, po fojtech, byly některé osady nazvány. Tak nynější Valašská Bystřice u Rožnova slula původně Randýskova Bystřice po osazovateli Randýskovi. Bystřička na Meziříčsku nazývala se původně po fojtu Šimčíkovi. — Na Hranicku Jindřichov sluje po fojtu Jindřichovi, Partutovice po osazovateli Bartoloměji a obec slula též původně Bartolovice. Třetí snad bratr těchto dvou Dobeš založil osadu Dobišov, ale ta již nepatří do okresu.

Fojti nebyli od vrchnosti každého roku voliváni, nýbrž byli fojty do smrti a po nich jejich synové. Úřad fojtů byl na větších panstvích dědičný i zákupný. Koupil-li kdo fojství, stal se kupem tím též fojtem v dědině. — Na malých panstvích, kde vrchnost své sídlo měla, na úředních nebo filiálních bývali fojtové vrchností ustanovováni z větších rolníků dočasně, jako v Podolí na bývalém panství Loučském, v Kunovicích, které náležely stolnímu biskupskému panství v Kelči. Ale v této obci r. 1813 byl jeden lán povýšen za dědičné fojství (rychtu).

Fojti mívali v obci nejvíce pozemků a nejlepších. Vybírali si je při zakládání osady. Bývali prvními osobami v obci, byli jakýmsi vrchnostenskými čestnými úředníky, svolávali sousedy

na fojství, kde jim sdělovali rozkazy vrchnostenské o robotě a platech. Byli zpravidla osvobozeni od roboty a pouze dováželi ročně vrchností sud vína a odváděli dva ptáky jeřábky, nebo peníze za ně 1 r. 30 kr. Jen málokde byl rychtář povinen menší robotou. Tak v Kladnících měl 3 dny pěší roboty, v Podhoří rychtář za robotu odváděl 1 r. 24 kr., ve Veselíčku konal službu poštovního posla, na Rožnovsku a Meziříčsku byli povinni chovati panského chrta, a když nechovali, odváděti musili 3 měřice ovsa, někteří i čtyři.

V polovici 17. století název fojt přeměněn byl úředně na název rychtář (Richter), ale původní pojmenování fojt, fojstství zachovalo se na Valašsku až na naše časy. I na Hranicku v Těšicích, v Jindřichově a jinde říká se »na fojství«.

Fojtům a pozdějším rychtářům moci ubývalo. Dříve na listinách podpisovali se na prvé místo, později až za purkmistrem. Byli stálými členy obecního zastupitelstva jako úředníci vrchností ustanovení. Hospodářství obecní měl na starosti purkmistr a spoluúřední čili konšelé. Dozor nad vykonáváním roboty rychtář, jenž též vrchnostenské rozkazy v sezení přednášel, když schůze k sobě přestal svolávat, a často oficíra (úředníka) vrchnostenského při úplných hromadách zastupoval. Později v obcích svěřen byl rychtářům policejní dozor a soud nad provinilci a odtud německý název Richter, soudce.

Fojti byli zámožní, byli malou vrchností. Tak fojstství na Dol. Bečvě mělo 116 ha 40 arů půdy, ve Vitči 300 jiter, v Hrachovci prodáno bylo fojstství r. 1612 za 300 rýnských, ve Vel. Újezdě r. 1744 za 500 r. v Rakově na Hranicku bylo dokonce zapsáno v zemských deskách jako malé panství. Což divu, že fojti mívali nejpěknější a největší budovu v obci a často i s nálevem. K fojstství patřovala na mnoha místech i pila, mlýn, někde i kovárna.

Nejstarší fojstství na Rožnovsku bylo v Zubří a ve Vitči, kde se již roku 1310 jmenuje, na Meziříčsku v Zašové 1374, v Meziříčí 1455, v Krásné 1573, na Vsatsku v Raketnici 1793, na Hranicku v Kelči 1391, v Nýdku 1412, v Drahotuších v 16. století, na Lipensku uvádí se v M. Prosenicích r. 1406, v Jezernici 1569, v Podhoří v témže roce, v Radvanicích 1587, v Louče dleli, říká se dosud fojstství nebo rychta.

R. 1848 padly vrchnostenské úřady a s nimi zanikly též úřady rychtářské, ale budovám, v nichž rychtáři naposledy bydleli, říká se dosud fojstství nebo rychta.

Fr. Kretz:

Rajnochovská keramika.

První nádobí, které lidstvo si zhotovovalo, bylo ze dřeva a z hlíny. Průběhem věků stupňovala se zručnost a vynalézavost, probudil se smysl pro výzdobu, zušlechtoval se tvar a

také materiál se zlepšoval a zdokonaloval. Zvláště v oboru hrncířství byla tvarovost velmi rozmanitá a mnohostranná. Téměř u všech národů nalezáme různé tvary nádob, které byly točeny na hrncířském kruhu.

Když průběhem věků povstal průmysl a začal různé obory ruční výroby odklízeti, uchopil se i keramické výroby a co dříve v malém bylo po domácku zhotovováno v hrncířských selských dílnách, bylo převzato továrnou. Nastala velkovýroba, zboží oblacínělo a nad domácí výrobou téměř všude uzavřely se vlny, pohltivše rázovitou selskou práci. Povstaly keramické továrny, které zpracovávaly hlíny různé jakostí, vyrábělo se zboží hlíněné, kameninové a porculánové. Zboží továrnícké bylo více určeno pro obyvatelstvo měst a vyhovovalo jeho vkusu a užití, kdežto zboží selské vyrábělo se dále, ovšem v menším způsobu. Na mnoha místech ještě tato výroba žije, zhotovují se nádoby na mléko, mísy, hrnce pro selské domácnosti, zboží nepolévané zachovávající staré tvary a je beze všech ozdob.

Keramické továrny na Moravě vznikly téměř ve stejnou dobu v letech 1790—1810, v době, kdy byly v nástupu Napoleonské války. Je pozoruhodno, že většina továren zřízena na Záhoří a v blízkém okolí. Příčinou bylo, že se zde vyskytovala naleziště vhodné hlíny ku zpracování. V té době hojně bylo již rozšířeno zboží porculánové z českých továren a také zboží majolikové z Holíče. Poněvadž zboží bylo hledáno, vyskytli se jednotlivci, kteří dříve byli v keramických továrnách zaměstnáni a vybudovali si samostatně malou továrničku, anebo někde, jako na př. v Hranicích a Bystřici p. H. měli zájem o to šlechtitci.

Keramičtí mistři a dělníci šli z místa na místo a přenášeli své zkušenosti, proto v různých továrnách nalezáme obdobné tvary i stejné způsoby výzdoby. Tak přenesena tvarnost a výzdoba z Holíče do Hranic a Proskova, znojemské tvary a polevu do Loukova a do Rajnochovic. Někde ovšem našli nové tvary nádob a vlastní způsoby dekorační a polevů. Všude byla příbuznost, tvarnost odpovídala potřebám a vkusu tehdejších městských domácností. Výroba přizpůsobovala se módě tehda vládnoucí, nebyly to tvary rázovité, domácí invence, nýbrž připínaly se tvarům zboží porculánového a vzorům francouzským, podle kterých módy řídil se svět. Individuelní tvorbu domácího původu nalezneme tehda ještě v květu v dílnách na Vyskovsku, Loticích a na habanských dvorech. V továrnách snažili se vynikati novinkami, proto byly pouze v určité době. Nové vynálezy, vkus, zařízení domácností, pokroky ve velkovýrobě, nový materiál, to vše spolupůsobilo, že kvetoucí druhdy keramické továrny podlehly novým pracím kovovým a skleněným a křehké zboží hlíněné přestalo býti oblíbeným. Jedna továrna keramická po druhé usínala až pohasla a více k životu nebyla vzkříšena.

Keramické — dnes zaniklé — továrny na Záhoří byly v Loukově, Rajnohovicích, Bystřici p. H., v Mikulůvce poblíž Vsetína a v Hranicích. Velmi příbuzné zboží vyráběly továrny v Rajnohovicích a v Loukově, jejíž majitelem byl Vincenc Grosse, zaměstnával 5 dělníků a vyráběl ročně 9.000 kusů zboží. V Rajnohovicích byla majoliková továrna na nádobí od r. 1810 náležející Vincenci Läßlovi, v níž byla jedna pec, tři dělníci a roční výroba 3000 kusů. Výrobu v Rajnohovicích pozvedl továrník Florian Urbisch, který našel na kelečském panství příhodnou železitou hlínu, ze které vyráběl zboží zvané »Majolin«. Toto zboží vystavoval r. 1845 na rakouské průmyslové výstavě ve Vídni. Zboží Urbischovo vzbudilo v odborných kruzích pozornost svým rázem, hmotou a zvláštností polevu. Na výstavě dostalo se Urbischovi za jeho výrobky čestného uznání. »Majolin« měl červený střep, který byl nanesen skutečně mistrovským polevem ku hmotě těsně přiléhajícím, byl světle žlutý do hnědoměďové barvy, krásného lesku. Nádobí bylo žihované, čímž docíleno měnivé barvy a prostého dekoru. Zboží bylo neobyčejně tuhé, pevné a jenom násilím dalo se přerazit a zlomit. Tvary byly jednoduché, bezvadně vytočené. Od r. 1842 zpracovávali v Rajnohovicích hlínu z Kelče. V továrně zaměstnáno bylo 15 dělníků a vyrábělo se ročně asi za 3000 zl. zboží. V této malé továrně se neustále pokračovalo, zboží bylo laciné a dalo se očekávat, že vzroste na velký podnik, neboť posavadní výsledky byly pěkné a dobré. Také v Rajnohovicích byla ložiska dobré červené hlíny, k níž přimíchávali bílou a žlutou hlínu z Rudice u Blanska, též z Čech brali hlínu. Zboží mělo odbyt v městech, hlavně v Haličí, Uhrách, Čechách a v Rakousku.

V oboru keramické výroby byly práce rajnohovicé továrny výlučně zvláštní, od ostatních keramických výrobků svou rázovitou a úhledností rozlišny a těšily se pro svou kovovou barvu polevu všeobecně oblíbě. Měla také tato továrna ze všech ostatních nejdelsí trvání, prvně vzdorovala útisku novodobého nářadí, ale kořeny jejího života byly přece soutěží zboží jinorodého a jinými neblahými okolnostmi podemlety.

Výrobky rajnohovicé továrny zůstanou vždy význačným, charakteristickým typem v řadě kameninové výroby a budou sloužit ku cti záhořského kraje. Zachraňujme zbylé nádobí pocházející z této továrny, abychom měli aspoň přibližný obraz ušlechtilé, vzácné výroby, také i ostatní písemné památky a podání ústní mohou uceliti obraz mistrovské dílny v tichém, zapadlém koutku Záhoří.

Bedřich Dušek:

Za Josefem Klvaňou.

II.

(Jeho profesorování v Uh. Hradišti 1884—94.)

Příchod Klvaňův do Uh. Hradiště nazval bych přímo jeho »posláním«. A šťastným posláním pro naše Slovensko. — Hradiště bývalo odjakživa metropolí slováckou, do které se schází lid se všech stran obchodně, úředně i na pověstné trhy, kterou také od jara do podzimu proudí nesčetné zástupy zbožného slováckého lidu na blízounký Velehrad. To tu byla pro Klvaňu podívaná! A co krásných podnětů pro okol i mysl!

A on měl právě pro všechno to oko vnímavé, mysl rozbíravou a tvořivý talent. V Hradišti žila již tehdy obec milovníků národopisu, jmenují z ní na prvním místě Fr. Kretze a lékárníka Nečase, ale činnost její vynikající šla, řekl bych, více do šířky, projevujíc se činností sběratelsko-konservační zvláště u Kretze, jenž nám nesporně zachránil lidové dokumenty před vyrabováním židovskými překupníky a před vývozem do ciziny. V jeho vzácných sbírkách našel Klvaňa pro své studium nestrádaný již materiál a v jeho zkušenostech drahocenné pokyny. Jsa vyškolen pracovníky olom. vlasteneckého musea, zvláště naplněn duchem ideálního kněze P. Ign. Wurma, na něhož tolik vzpomínal, šel v práci národopisné do hloubky, těžil vědecky a umělecky a vytvořil metodu pro své studium. Práce jeho nevyplývala z idylického romantismu, ale z přesvědčení, že vše to, čemu říkáme »slovácké«, od stránky krojové až do lidových zvyků je podloženo samostatnou kulturou.

Těch deset let pobytu Klvaňova v Hradišti je dobou skutečných zachraňovacích prací. Dobře povídá Dr. Pospíšil, že Kl. přišel na Slovácko v pravý čas. Vždyť Klvaňa svým pérem a Józsa Úprka svým štětcem udělali Slovácko Slováckem! Zatím co Klvaňa vědeckým rozbořem slovácké kultury po všech jejích stránkách položil základy k slováckému národopisu, prorážel Úprka zájem proň nejen mimo Slovácko, ale — a to je nejdůležitější — v slováckém lidu samém způsobem citovým, mluvou svých barev.

V Hradišti stal se Klvaňa středem, kolem něhož se scházeli všichni kulturní pracovníci slováctí. Jeho nepostrádatelnost projevuje se dodnes i jinde, jak mně letos přiznal p. Dr. L. Niederle: »Kdyby Klvaňa byl dnes živ, tak jsme měli Valašsko (edici) již hotové. Měl i odtud bohaté zkušenosti.«

Rok 1885., jubilejní to rok cyrilometodějský, uvedl jej přímo do slavnostního víru v hradištských končinách, plných malebných poutníků a poutnic se všech stran moravského i tehdejšího uherského Slovenska. Zanícen volá ve Světozoru: Je nám jako v pohádce! Vše tu hýří v barvách živých i nejživějších!

Základní článek, z něhož, možno říci, později vycházely a naň se vázaly ostatní literární práce o Mor. Slovensku, vyšel ve Světozoru 1886 pod názvem O národopisných krojích na Moravské Slovači s obrazovou částí Jos. Šímy. Tam v předmluvě uvádí Kl. příčiny, které jej přivedly k podání této stati a které můžeme nazvatí důvodem pro celou opravdu neobsažitelnou práci pro slovenský národopis. Píše: »Býti uprostřed toho přepůvabného obrazu národního, ode všech navštěvovatelů Slovače obdivovaného a lhostejně dívající se na jeho zvláštnosti krojové, víc než tisíciletou rázovitě staroslovanskou krasochutí se ozývající, bylo by věru víc než nevšimavostí. Nevšimavost ta byla by u mne osobitě trestuhodnou bývala, kdybych vyučuje při čes. gymnasiu v Hradišti kreslení, při něm alespoň po ornamentu domácím, ovšem hlavně vyšivkovém, nebyl sáhl a jej příležitostně, nejen za příčinou srovnání vedle ornamentů slohů jiných nepoložil, nýbrž i pro jeho typickost slováckou a uznávanou krásu za podklad kreslení samého nebyl použil.«

Právě působením svým praktickým ve škole sáhl Kl. na jádro věci. Ocenil tím v očích žáků jednotlivé umělecké prvky ornamentální v práci lidové, probudil sebepoznání lidové a jeho zdravou pýchu. V té příčině právě dnes na slovenských školách bylo by si přátí ducha Klvaňova.

Vidím jej živě, kterak s přítelem a švakrem Šimou cestuje od vesničky k vesničce pln lásky a nadšení pro všechno krásné! A jemu bylo všechno krásným, co krásným bylo; on uměl krásno vidět, co jiní chodili kolem slepí! V jeho vzpomínkách scházíme se se jmény chlapců a děvčic, baběnek a dědáčků, s kterými se scházel v každé chaloupce, kteří mu utkvěli v myslí nezapomenutelně. Domů odnáší si náčrtky své, Šimovy i Koulovy, a k tomu sta a sta fotografických snímků, jež dnes podle závěti jeho jsou majetkem hradištského musea. A dosud studuje a píše své články a úvahy do všech národopisně odborných časopisů, z nejbližších nám do olom. časopisu vlasteneckého musea.

Vypočítávají všechny jeho práce písemné je nemožno zatím v rámci tohoto článku! — Dlužno podotknout, že Klvaňa využil svého odborného talentu všude, kamkoliv přišel. Jeho články dotýkají se Hané, Valašska, ba i našeho Záhoří. A jak pěkně znal líčit! Třebas dříve v Záhorské Kronice popisuje svého strýce Malanta: Nejradyji jsem měl ze strýců záhorských Opatovského. Ten byl vždy veselý a nosil na hlavě vždy vydrovku se zeleným dýnkem a na těle pěkný, dubenný kožík, ovšem jenom v zimě. Měl ho zapatý jen na vrchní knoflík a následkem toho kožík ten vždy za ním pěkně plápolal. V zubech míval dřevěnku, »žebírko«, od Valacha koupenou a uměl překrásně vyplivovat sliny přes zuby. Marně jsme to po něm dělali! Nikdo to po něm netrefil.

V létě nosil pěknou modrou záhorskou frydku a modrou marynku se žlutými knoflíky a dírkami po obou stranách a ko-

lem dírek hedvábím červeným, žlutým a zeleným obšivanou. V týle nosil dlouhé vlasy po starém způsobu (gracku nebo-li smrděnkou). Nohavice měl bílé, huněné v zimě, konopné v létě. Koženek již neměl. Ty bývaly tu žluté a pod koleny dlouhými řeménkovými trápci na bílá »plátýnka« punčochovitá uvázané. Na nohách pak na zimu bílé huněné, na bocích knoflíky zapíaté punčochy; na léto ovšem boty. Stryček Biškovský i strýc Něčický nenosili vydrovek, zato černé kloboučky, které místo pentle měly červené, zelené a žluté housenky ne příliš tlusté. Kloboučky ty dělával v Lipníku kloboučník Fryčer.« — A líčí dále opět tak trefně a živě své tetičky! V nemnohých větách pak jasný obrázek krojový!

Na základě svého studia a nabytých vědomostí mohl se odvážit Klvaňa k doplňkům a korekturám vydaných dosud děl odborných jako Valtrové-Tiché a Terezy Novákové.

Je zajímavé, kam jej zavedla až snaha po dokonalém poznání výšivkové práce! Zavedla jej k tomu, že se chytil sám Jehly a naučil se vyšívát po lidovém způsobu u venkovských vyšivaček.

Přišel rok jubilejní pražské výstavy! Účastníci si pamatují, že uprostřed ohromné spousty předmětů všelijakých z oboru průmyslového, živnostenského, uměleckého a všelijakého jiného v 1. patře výstavního paláce stály vitríny s ukázkami krojovými, výšivkovými, lidovou keramikou, zkrátka, krčil se tam národopis. A přece jsme tam viděli nejvíce cizinců a na jejich tváři odív, jaký se nepozoroval nikde jinde; Vždyť to ostatní viděli cizinci také doma, v tom byla internacionalita, ale to, co viděli v tomto koutečku, to bylo zvláštní, jedinečné, u nich nevídané. A když po ukončení výstavy vyprázdněny jednotlivé budovy a Stromovka byla zase prázdnou, jedno nebylo odnešeno; zůstala myšlenka, podniknout v době nejkratší novou výstavu národopisnou, jakou by se nemohl vykázat žádný jiný národ, na které by se zaskvěla jedinečně naše lidová kultura od dob nejdávnějších do dneška!

A naše Morava byla na to dílo připravena víc než Čechy. Zvlášť olom. musejní spolek vlastně měl věc tehdy již hotovou myšlenkově i věcně.

Že Klvaňa přípravy chytily přímo u srdce, dá se tušit. Sám ihned vypracoval pro celou Moravu plán, zakládal odbory a povzbuzoval k pořádání předchozích výstavek a národopisných zvykových slavností po všech krajích Moravy. Práce na Slovákku ležela celá na bedrech jeho a několika jeho přátel.

I naše prázdninová národopisná výstavka v r. 1892, spojená s lidovými slavnostmi, vyšla z popudu P. Ign. Wurma a Klvaně. Vystavené věci sesbíral později P. Karel Loníček a uložil je ve velehradském museu! Rád na vše vzpomínám! — Na národopisné výstavě, díky pilným přípravám, ukázala se Morava v největším lesku, tak že Klvaňa sám jí přiznal prvenství. Musej, nechtě, vzdátí své a svých přátel práci plně uznání.

Doba jeho hradištského pobytu zaznamenána je novými známostmi s největšími učiteli našimi i cizími, jak stoupal jeho význam. Píše o seznámení svém s Klvaňou v II. roč. Českého Lidu Dr. Č. Zíbrt a o témž mně letos laskavě napsal v dopise prof. Dr. L. Niederle: »S řed. Klvaňou seznámil jsem se po prvé na výletě, který jsme spolu s prof. Koulou a Zíbrtem konali buď r. 1891 neb 1892 (správně) do Uh. Hradiště k shlednutí kunovské jízdy králů. Klvaňa, tehdy profesor v Hradišti, nás vedl všude, také dále do Velké a do Javorníka. — Od té doby mé styky s Klvaňou neustaly a byly stále srdečnější. Klvaňa vždy ochotně přispíval prací a články, kdykoliv jsem co potřeboval. — Klvaňa nebyl analytik národopisný, věnoval se jen popisné etnografii, ale v ní byl znalcem dokonalým Slovenska a myslím i Valašska a Lašska. Nejen krojí, — v tom nad něho nebylo, — ale i všech jiných věcí si všimal bedlivě. Cenil jsem si jeho práce velice pro její dokumentárnost a dal jsem tomu, tuším, výraz v předmluvě k »Slovensku«. Byl to slovem muž výborný.«

Píše-li p. profesor Niederle sám ve své zmínce o Klvaňovi v Předmluvě k Mor. Slovensku, neváhám ji citovat tuto znova ke chvále našeho krajanů: »Jakkoliv jsem se dobře seznámil s krajem i lidem a naučil se s ním cítiti a žítí, nebyl bych přece s to, abych nakreslil sám jeho podrobný a celkový národopisný obraz. I kdybych měl dosti času a vůle k tomu, stáli by vždy vedle mne jiní, kteří jednotlivé končiny a jednotlivé stránky slovenského života ještě lépe znají, — na prvním místě všech znamenitý Jos. Klvaňa, nyní ředitel kyjovského gymnasia.«
(Příště ostatek.)

Josef Jakeš:

Záhorské vodní prameny.

Některé vesnice na Záhoří trpívají v suchých letech nedostatkem vody. A nejsou to snad vesnice vysoko položené. Na prvním místě třeba jmenujeme Rakov. V suchých letech 1921—22 vozili vodu zdaleka. V Paršovicích mají stálou vodu jen studně v horní části vesnic. Geologové tvrdí, že v krajích se zpřelámanými vrstvami zemskými byl tok pramenů odvrácen od původního směru a v proláklínách mezi hřebeny zlámaného povrchu zemského, že nenajdeme stálých pramenů spodní vody ani vrtáním artézských studní. Prameny táhnou se pod zvýšenými hřebeny. Skutečnost dává jim za pravdu.

Obec Loučka na př. leží pod horami na rovině. V horách jest pramenů přímo nadbytek. Zdálo by se, že by prameny měly jíti přímo do údolí. A přece obec stále vody nemá*). Takových vesnic jest více a nedostatek vody v suchých letech způsobuje obyvatelstvu pravou trýzeň. Rakov má vodovod a v su-

*) V obci je již zařízen vodovod.

chých letech stejně vody nemá. Má to ještě horší následky. Studnami zachyceny jsou jen svrchní prameny a ty bývají přeplněny různými bakteriemi. Za sucha hledí lidé zužitkovat každou kapku vody a pak se vzmáhají nakažlivé nemoci.

V době cholery v r. 1866 pomřelo mnoho lidí právě ve vesnicích, které mají nedostatek dobré pitné vody. Rakov to odnesl nejhůře. V pozdějších letech řádily epidemie tyfové. Není divu, že lidé pokoušeli se hledat vodu kopáním studní ve vesnici i v poli, ale bez valného výsledku. Uvedu jeden případ, který docílil úspěchu až příliš velikého.

V gruntě u Vinkrálčička v Paršovicích nemohli také docílit vody, ač již na kolika místech kopali. Kteréhosi suchého roku v polovici minulého století dali se do kopání ve včelínku. Byli již hluboko a vody nikde. Lámali již samé lesklé uhlí, kterého však kromě kováře nemohl nikdo upotřebiti — protože všechny pece byly starodávné, kachlové. Jednou když dělníci šli k obědu, mrštil jeden ze zlosti železným sochozem shora do studny. Sochor se zabodl do dna, zachvěl se a vyvrátil. Pod ním vytryskl silný proud vody, zavířil, studna se rychle plnila, za chvíli byla studna plná a již se valila voda jako mlýnská strouha do dvoru a dále na náves. Všichni úžasem oněměli. Do rána se studna zavalila a více v tom místě již nekopali.

Studny s vydatnými prameny jsou vzácné a vypráví se o nich jako o věci vzácné a neobyčejné. Takovou studni mají u Sehnalů ve dvorství v Paršovicích. Při velkém požáru v r. 1900 vydržela tři stříkačky po celou noc. Ještě vydatnější je Velička v Dolních Nětčicích, z níž odtéká voda i za největšího sucha vrchem a nikdy nebyla vyčerpána. V nejzápadnějším cípu Záhoří poměry neznám, ale snad se najde někdo, kdo by je podrobně popsal. V lesích záhorských jsou silné prameny dva: První na jižním úpatí Maleníku, druhý asi pět set kroků jižně od kamenné týnské boudy u Huberta.

Vodní problém na Záhoří bylo by třeba podrobně prozkoumati a mohli by to učinit učitelé na základě dotazníku. Jest zajímavé, že kraj, který má mokré půdy, nemá dostatek vody pro vlastní potřebu. Úrody jsou ovšem nejlepší za suchých let. Staříček Skála z Hor. Nětčic říká, že dokud mele žakovský mlýn, není naděje na dobrou úrodu. Nedostatkem zdravé vody však trpí hygiena lidí i dobytek. Kde není dostatek čisté vody na pití, neřku-li na umývání, trpí tím jistě hygiena. Ty dvě věci musí se uvést v soulad. Kdysi bývaly i na Záhoří lázně, jak svědčí místní jména. Dnes je koupání téměř znemožněno. A přece jest tam lid zdravý a silný, který dává znamenité vojáky. Oč by se poměry zlepšily, kdyby byla odstraněna poslední závada!

Ing. Basil Macalík:

Jak se volá na domácí zvířata na Záhoří a Pobečví.

a) U koní:

Mnozí koni poslouchají na písknutí, zamlasknutí, neb na zavolání jménem. U mnoha koní stačí mírné zatáhnutí za oprať pravou, aby šli vpravo a levou, aby šli vlevo. Většinou se však na koně volá, ať již jsou pobízeni k pohybu, neb mají jíti kterým-koliv směrem, neb mají-li se zastavit.

Povely jsou téměř všude stejné, přes to jsou v některých obcích odlišné.

Aby kůň šel do předu velí se všeobecně **víje!**, v Šišmě a Uhřeticích se volá **vjó!**, v Beňově **vjí!** nebo **vjó!** V Jezernici volají **óhá!**, v Uhřeticích také **pí! pí!**

Aby šel kůň v levo velí se všeobecně **hý!** V Prosenicích se velí **čehý!**, v Beňově, Jezernici a Šišmě **čihý!**, v Uhřeticích **těhý!**

Aby šel kůň v pravo, používá se všeobecného povelu **hó!** Zejména v Beňově, Šišmě, Uhřeticích a Prosenicích; v Jezernici velí se **hota!**

Nazpět! Dříve volávalo se všeobecně **curyk!**, v Beňově **hóruk!** Nyní se již užívá českého názvu — **zpátky!**

Při zatáčkách na pravo velí se v Beňově a Šišmě: **hót zas!**

Při zatáčkách na levo v těchže obcích **čihý zas!**

Povel stát vyjadřuje se zvuky: **pr**, nebo **prrr!**, v Podolí **hój malíčká**, v Uhřeticích **pst!**

Aby udělal kůň místo, velí se všeobecně **uhní!**, **hybaj!**, přičemž se vysloví jméno koně, případně se také ždouchne.

b) Povely volům a kravám:

Povely volům a kravám se všeobecně nelíší od povelů koním, přece však i zde jsou místy některé odchylky.

Povel do předu jest v Uhřeticích **hajs!**

Povel v pravo všeobecně **hot!** a v levo **hý!**

Zastavit: **óho!** nebo **óha!**

Aby udělala kráva místo, velí se všeobecně: **odstup!**

Koni se zahánějí všeobecně povellem: **jedeš!** krávy povellem: **kye! kye!**

Hřibata: **prč! prč!**

Husy: **háj! háj!**

Slepice: **šóó! (kšo!)**

c) Zvířata se přivolávají:

Koni: Přichystá se něco k snědku a kůň se volá jménem s přípojkou **na!** nebo **pod sem!** Hanzl, na! Vranko, pod sem! Pak se kůň popleská. Kůň si zvykne na jméno a přijde hned na zavolání.

Podobně přivolávají se krávy a telata. Stračena, na! (v šiš-

mě). Telenka, na! Pod se, malická, na! Pod sem, na! (v Podolí).

Na kozy se volá: koza nebo kozička, na!

Na prasata: muška na! (všeobecně); v Šišmě a Pavlovicích: muše nebo muša, na!

Na slepice se volá všeobecně: Na pi pi pi pi pi pí!; v Uhřeticích volají: na tu tu tu tu tu tú!, také však: pípena nebo píпка, na!

Na kuřata se volá: Na ti ti ti ti ti tí!

Na husy: husa, husa, husa, na!

Na housata: pílí, pílí, pílí, pílí!

Na kachny: dlí, dlí, dlí, dlí!

Antonín Svěrák:

O kelečský hrad.

V Zálhotském sborníku čís. 1. z r. 1926 ve článku nadepsaném »Zříceniny hradu Šaumburku« tvrdí se na základě listu biskupa Bohuše z r. 1455, že v Kelči vystaven byl hrad teprve zmíněného roku a sice od šlechtického rodu Heršiců. Dle znění listiny nedá se proti tomu ničeho namítati, jdeme-li však do minulosti zpět, ukáže se něco zcela jiného.

Prohlédneme-li svazky diplomatáře moravského, jež chovají se v studijní knihovně olomoucké, často s jménem Kelč se setkáváme, ovšem v různém pravopise a tak aspoň částečně se dovidáme, jak to zde kdysi bývalo. Listina z r. 1277 nám povídá, že stolice papežská sesadila r. 1245 olomouckého biskupa Kun-dráta. Poněvadž pak týž »v tom kraji mocným pánem a šlechticem jest«, ponechává se mu Kelč se vším zbožím k doživotnímu užívání.

Šlechtic, mocný pán, kde asi bydlel? V chaloupce sotva!

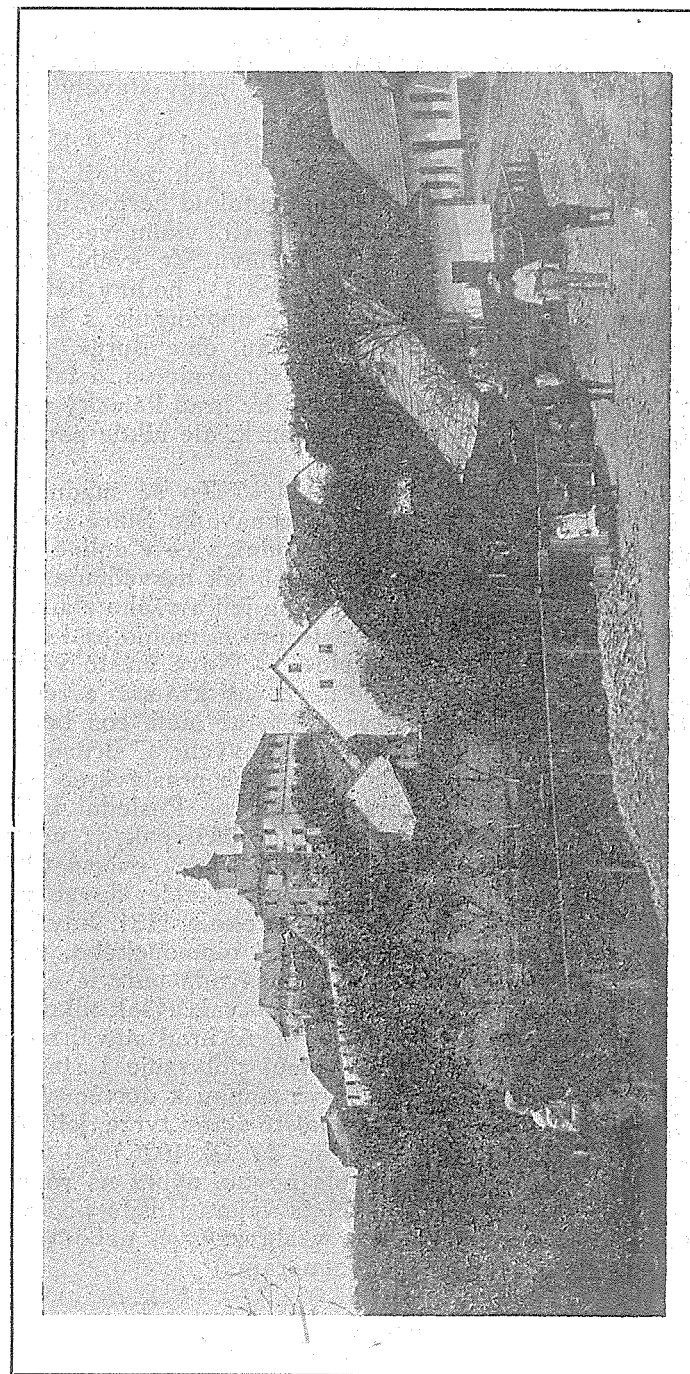
Jeho nástupce Bruno ze Schaumburku byl v Kelči několi-krát a mnohé listy zde vydal. Bylo tedy asi v Kelči pohodlné bývání, když takový pán, správce země moravské, si tu liboval.

Z listů pro nás nejzávažnější jest listina z r. 1282, kde jako svědek zapsán je Markvart, kastelán pana biskupa olomouckého z Kelče.

Nuže, byl-li tu kastelán, to jest hradní pán, musel tu býti i hrad a my také jeho jméno známe; jmenoval se »Předkelč«, latinsky »Apud Kelcz«.

Hrad »Předkelč« dal jméno šlechtickému rodu, pánům z Předkelče, jak vysvítá z listiny z roku 1437, ve které biskup Pavel propůjčuje dědičně rychtu ve Lhotě pod hradem Šumburkem Ličkovi ze Lhoty a jeho manželce Kateřině. Listina chová se v originále v archivu kroměřížském a je na ní jako svědek podepsána »Bohuška z P ř e d k e l č e«.

Z uvedeného vysvítá nade vsí pochybnost, že v Kelči dávno před rokem 1455 hrad stával. — Kde jej hledati? — Jest sice

Obr. 5. Zámek v Kelči.

v katastru Kelče jedna část nazvána »Na hrádku«, a na vlastní oči jsem se přesvědčil, že tam kdysi nějaká budova stála; ale rytířský hrad to nebyl; snad nějaká strážka k zamezení podloudnictví; je to v dolině středověké pak hrady stavěly se na návrších a kelecký sotva výminku činil.

A tu si právě vzpomínám, co napsal před lety v Našinci vážný vědecký badatel, ředitel Vincenc Prasek, že totiž Šaumburk jmenoval se původně Schau Aburg (odkud čerpal, nevím.) Vezmu-li na pomoc trochu obrazotvornosti, vidím věc takto: Velmožný pán, biskup Bruno, měl návštěvu. Ze svého hradu Předkelče obhlídal malebné okolí. V dálce 1½ hodiny bělají se před ním zdí jím vystaveného hradu; i upozorňuje s hrdoostí hosta jakožto Němec po německu: »Schau, eine Burg«. A poněvadž to řekl pán, opakovalo po něm služebnictvo, a tak máme »Schau Aburg«. — Dle tohoto stával by hrad kelecký někde na návrší, odkudž je dobře viděti Šaumburk, ale nikde památky po něm není.

A proč se jmenoval hrad »Předkelč«? To se snadno vysvětlí, uvědomíme-li si, že v Kelči rozeznáváme Staré o Nové město. Staré město jest jistě osada původní, více v dolině položená, snad z dob pohanských pocházející, jak nasvědčuje nález popelnic a osada »Posvátno«; na ochranu její a všeho zboží vystavena tvrz, a poněvadž vhodné místo pro ni mohlo býti jediáe mimo Kelč, dostala jméno »Předkelč«. — Nové město vzniklo teprve, když kolem tvrze začali se usazovati kramáři a řemeslníci, kteříž při návštěvách panstva dobře se měli, což bez váhání můžeme položití do dob Kunderátových a Brunových; pak obě části splynuly v jedno a v listinách přestává se psáti: »Apud Kelcz (před Kelčí), nýbrž »in Kelcz«. Poslední listina, daná v »Apud Kelcz«, pochází z roku 1265, pak již vesměs »in Kelcz«. Přídomek šlechtický: »z Předkelče« ovšem zůstal dál, ale nositelé toho jména, pánové z Předkelče, dávno před tím z Kelče se vyprodali, snad již před rokem 1131, kdy Kelč připomíná se již jako majetek biskupství olomouckého, neboť od té doby Kelč pány nezměnila. — Poněvadž tedy je prokázáno, že v Kelči již od starodávna hrad stával, avšak nikde památky po něm není, nechybím, tvrdím-li, že hrad stával na místě, kde jest nynější zámek. Názor můj potvrzuje i stavební rada Turek z Brna, který při přepravě zámku k účelům ústavním zjistil, že zámek je zbudován na místě starší tvrze, jejíž část se v základech zachovala. (Lid. Noviny 21. IX. 1926.)

Heršici nestavěli tedy tvrz zcela novou, nýbrž na rozvalinách tvrze starší, která snad r. 1429 za vpádu Husitů pod vůdcem Havlem Drastilem z Kojetína vzala za své, neboť tehdy Kelč byla jimi pobořena. (Volný, topografie.)

A. F.

Sídliště z mladší doby kamenné ve Veselíčku u Lipníka n. B.

Jižněji od vesnice Veselíčka na mírném svahu sklánějícím se k potůčku Lukavec, je trať zvaná »Vlčince«, o níž bylo již několikrát psáno.*) Při hlubokém orání vyhozeny odštěpky pazourku a tu i tam celé nástroje kamenné beze vsí stopy kovů, kostí zvířat domácích a divokých, střepiny nádob — poměrně velmi řídké, uhlí, zbytky spáleného dřeva a jiné kuchyňské odpadky. Nalezené zbytky tyto nasvědčují tomu, že za trati této v dobách dávných a dávných bylo sídliště, stanoviště člověka předhistorického z doby neolithické, mladší doby kamenné, jehož stáří odhadují odborníci na 4—5 tisíc let před Kr. Místo toto sloužilo za stálé sídliště po dlouhou řadu let osídlené.

Člověk tu žil pod širým nebem, zvěř, kterou v okolí ulovil, sem přivlékl, zde ji na ohni připravil a zde též robil si nástroje a zbraně dílem z materiálu, který po ruce měl, dílem i z materiálu surového z ciziny přiváženého, zde robil i nádoby potřebné v domácnosti.

Na sídliště toto kolem r. 1900 první upozornil kaplan z Oseka P. K. Loníček, který též do Veselíčka jako katecheta tehdejší dvojtřídní obecné školy docházel a tuto dílem sám, dílem s většími žáky paběrkoval a tak shromáždil slušnou kolekci nálezů veselíckých. Jest věru velmi litovati, že tehdy nepropokal chaty, chýše, jámy odpadkové, kulturní, čímž by se urocitě obor nálezů rozšířil a tím i život člověka tehdejšího osvětlil. — Tyto jámy kulturní znatelný jsou zejména po hlubokém orání kde pluh narazil na diluviální spraš a jáma sama jsouc do této robena a obsahujíc veliké množství popele, jeví se nyní na povrchu v podobě šedých nebo černých okrouhlých skvrn, pod nimiž jsou vyhloubeny jámy buď kotlovité, trychtýřovité neb s různě sklopenými stěnami, mající v průměru 1—2 m, hloubky nejčastěji 1 m, řídkěji více metrů.

Nad těmito jamami stála chýše zhotovená ze dřeva, z proutí se slaměnou střechou, nebo snad i chýše kožemí pokrytá po způsobu stanů asijských Nomadů.

Když tehdejší neolithec jámu vyhloubil, musil se přece starati o to, aby chráněn v ní byl před deštěm, sněhem a zimou. Proto dlouhé větve stromů zarazil v okolí jámy, nahoře šlachou neb lýkem a p. svázal, propletl tenšími pruty kostru a hustou hlíněnou kaší oplácal a uhladil. Aby pak bláto — třebas stvrdlé při dešti nepadlo, nanosil množství slámy, rákosí a dříví, na urobenou takto chýši naházal a zapálil. Oheň sice dřevěné sou-

*) Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 1903, str. 19. Pravěk 1904, str. 62; Časopis moravského musea zemského v Brně 1905, str. 184; J. L. Cervinka: Moravské starožitnosti, str. 68.

částky ztrávil, dřevo zuhelnatělo, ale bláto ztvrdlo — a až na otvor, kudy by se dovnitř dostat mohl, měl chalupu hotovu. V létě o ni nedbal, žije kolem ní, jen při dešti a nepohodě zimní nacházel útulku nad chýší a při veliké nepohodě vlezl dovnitř — do jámy, kdež při ohni skřehlé údy své zahříval. Když pak chýše vzala za své, shroutila se a zbytky spálených kusů hlíny i s otisky prutů, dřeva a mnohdy i listů rostlin nacházíme při prokopávání chat těchto. Zde člověk žil, zde poznával pozvolna síly přírodní, zde se kulturně vyvíjel. Zde také při práci mnohý primitivní nástroj polámal, náhodou ztratil, nádobu rozbil a zbytky této, jakož i zbytky potravy (kostí, parohy, kůží atd.) pohodil dílem v chýši samé, dílem i ve zvláštních více méně hlubokých jamách. Prokopáním zaniklých chýší a jam kulturních získáváme inventář neolithického člověka a můžeme si udělati obraz o jeho kulturní výši.

Z nalezených předmětů, jež uloženy jsou v městském muzeu Teličkově v Přerově, dle zprávy † p. ředitele Teličky uvádíme:

a) kamenné nástroje: 1. hlazené:

5 kusů sekýrek, klínků, plochých to nástrojů s obloukovitým ostřím tvaru trojúhelníkového, jak v muzeu čís. inv. 3633 ukazuje, neb obdélníkového typu čís. inv. 3634. Sekyrky tyto nezasazovány do topora buď naštěpeného dřevěného, kde přecházející část stažena šlachou zvířecí neb lýkem a k vůli upevnění prýskyřicí jehličnatých stromů vyplněné. Materiál k předmětům těmto skýtaly horniny v okolí jsoucí.

2. vrtané sekýry, mláty: 1 mlát celý, silně na povrchu rozrušený s otvorem blíže ostří. Několik kusů rozbitých; pravidlem je, že rozbití stalo se takřka vždy v otvoru pro toporo. Zajímavý je fragment řezaného mlátu č. 3635. Tupá část mlátu tohoto má tvar obuvnického kladívka.

3) kamenné dláto mající podoby klínku, mnohem však užšího.

4) kopytovité nástroje. Hlazené předměty mají tvar ševcovského kopyta do botů, s ostřím vyzdvíženým č. 3638. Němečtí archaeologové považují je za primitivní motyky, kterými neolithec půdu jakž takž kypřil. Pan ředitel Telička za 38tiletého zabývání se praehistorií našel podobných předmětů v různých nalezištích neolithických na 125. A při všech těchto předmětech překvapilo jej zachovalé ostří, které by jinak při práci, ku které motyka slouží, jistě nejvíce trpěti musilo. Byl toho náhledu, že tyto nástroje sloužily ku stahování kůží zabitých zvířat. Již tvar a samo zpracování podporuje náhled jeho. Některé jsou provrtané, vzácnější, čís. 3637.

5) kamenné mlýny ruční — ploché — konkavní pískovcové kameny s povrchem hustě ohlazeným k rozmělnování zrn obilních sloužících. K tomuto vlastně sloužilo drtídko z tvrdého kamene velikosti mužské pěstě, jehož dolní část ku tření potřeb-

ná, pěkně ohlazená bývá. Tato drtídkla jsou na Vlčincích hojná.

Dle zbytků zrn v omítce chýší nalezených pěstoval neolithec pšenici, ječmen a proso. Oves, žito, (rěz) chybí úplně.

b) kamenné nástroje štípané. Jako materiálu užíváno jader pazourkových, rohovcových, jaspisových a j., jež jakýmsi obchodem — výměnou — neolithec získával a nástroje pak na sídlišti samém robil. Jedním nárazem paz. koule na nucleus takový odlítla tříška — toť jeho nůž — čís. inv. 3655. Pazourkový nůž, takový s ostrými hranami; křemen 7. stupeň tvrdosti, byl účelným nástrojem. By pak práce jím lehce ku předu šla, oštípával hrany nožíků a povstalo tím tak rydlo — burin — čís. 3647. štípaný to nástroj, na hořejší části oklepaný, by prst — ukazováček — na takto vzniklé ploše pohodlně ležeti mohl (špička polirovaná), čís. 3649. — škrabadlo atd. Všech předmětů těchto je celkem v muzeu 35.

Nejzajímavější a také nejvzácnější je č. inv. 3647. pazourková šípka, po celém povrchu svém pěkně opracovaná s hlubokým zářezem na dolní části k připevnění zpraveným.

Nejvíce ze všech nálezů učiněných na »Vlčincích« cenil sobě p. Telička nucleus pazourkový veliký, na kterém znatelně jsou odštěpky až 10 cm dlouhé. Ze štípaných nástrojů zvláště uvádíme odštěpky z obsidiánu, vyvrělé — sopečné — to horniny sklovité, do tmava zabarvené. Celkem v Přerově v muzeu je jich 8 kusů. Kdyby se častěji trať tato zejména po prudkých deštích jarních neb podzimních přecházela, snad s dětmi, neb záhy na jaře, kdy největší nepřítel archaeologie — pluh — ještě pracovatí nebude, našlo by se jich mnohem více.

c) Kostěné předměty dosud nenalezeny žádné. Také kostí zvířat na povrchu je celkem málo. Snad půda sama ničila je, snad při systematickém kopání nálezy novými názor tento vyvrácen bude.

d) Hliněné výrobky: Střepiny nádob, které jinde ve velikém množství pokrývají neolithická sídliště, jsou velmi řídké. Střepiny, jež tuto nalezeny, pocházejí z nádoby hruběji pracovaných, z hlíny silně pískem hrubým promísené, koulovitě, bombovitě, kotlovitě, stěn silných, špatně vypálených. Rozumí se samo sebou, že všechny střepiny jsou z nádob ve v o l n é ruce robených.

Tu i tam najde se na povrchu trať této rozbitý hliněný stojan opatřený dírkou pro prut, na který se maso uvazovalo, aby ohněm upečeno bylo, rozbitá tkalcovská a rybářská závaží. Přeslány potřebné ku předení nití ze lnu mají tvar koláčků, konických, soudkovitých neb dvojnásobně konických, jak čís. 3665 ukazuje.

Nálezy z tohoto sídliště mimo to jsou uloženy v hranickém muzeu (daroval p. učitel Fr. Příkryl), v zemském muzeu moravském v Brně, v muzeu na Velehradě, v muzeu vlasten. musejn.

spolku v Olomouci, velkou kolekci má p. J. Slovák v Kroměříži, dále majitel velkostatku Veselíčko, redaktor Z. K. a také škola ve Veselíčku. Jak vidno z toho, nalezla se tam již spousta předmětů.

Dle dosud nalezených a pro vědu zachovaných předmětů souditi se dá, že naleziště na »Vlčincích« patříti bude do posledního období kultury neolithické a to do období s pomalou v a n o u keramikou! Na stáří »Vlčinců« souditi možno z oněch kopytovitých nstrojů a pak většího množství ústípků obsidiánových, které, jak na jiných nalezištích zjištěno, tuto keramiku, zvanou též lengyelskou, doprovázejí. Stáří odhadnouti přibližně můžeme asi na 3—4000 let před Kr. Budoucnost, kopání vrstev nepohnutých, nás snad poučí o něčem jiném, nikdy však o stáří mladším.

Jos. Klvaňa :

Starý kroj ženský v Lazníkách.

R. 1888 setkal jsem se v Lipníku se starou Jančovou z Lazník, bydlící tehdy v Bohuslávkách u Lipníka. Byla to žena rozená r. 1814 a ještě v kroji chodící. Ta mi vyprávěla: „

V Lazníkách a okolí Lipníka hanačky úvodnic nemívaly a více »německým způsobem« se nosily. (Lazníky, Dolní Újezd, Bohuslávky.)

Rukávce mívaly jako Hanačky a šátky také; »pantlíků« svatebních nenosily.

Dobře se věděla upamatovati na »rajdáky« (čepce Hanaček) a »šátky«, jež se k nim nosily*). Její matka je nosila na »garguli« a pod šatku rajdák vlasům pentlemi přivazovala. Protože byl rajdák jako polokoule, koulívala si s ním Jančová a »šátky« jednu po druhé mamince z truhly vytahovala. Později si z nich upravovala k rukávcím rukávy.

»Šátky« měly vyšívání, ale hlavní věci byly na obou koncích »mřežky« (krajky) pěkné, někdy hedvábné.

»Krejzle« u rukávců měly bílé nebo i žluté »mřežky« trojnásob na sobě, hodné rásně, na samé fuky přišité.

Sama Jančová nenosila šatku, než s počátku v letech třicátých minulého století »turecké« (bílé s kvítečky natištěnými) šátky nebo bílé pleny. Potom teprve přišly (v letech padesátých) do módy šátky »lipské«, t. j. červené nebo hnědě fialové v půdě a kvítkované s okrajem.

R. 1888 měla Jančová na sobě tmavomodrý »šorec« (sukni), zástěru rovněž takovou, ale květovaně potištěnou, šátek hanačky uvázaný — dříve prý nenosily tak velkou hlavu, šátek byl utážen a záušničky malé — a »marinku« zelenou. »Marin-

*) Ta »šátka«, nikoliv ten »šátek«.

ka« měla krátký život, malý, stojatý, krepinkami zdobený it-meček, knoflíčky po obou stranách husté, žluté a kouličkovité, rukávy v zápěstí úzké, v ramenech široké.

Na léto nosivaly se dříve podobné marinky, ale byly z bílého »pergaru«, kosteckovaného jako pikét.

(»Z mých zápisků krojových«. Časopis Vlasten. spolku muzejního v Olomouci, roč. XXIX., čís. 2.)

Jos. Jakeš:

Tetka Tonka.

Tož, milí sósedi, včil vám mosém vypodobnit teku Tonku, dyž už stréček Vincek só mrtví. Šak vy jich všeci znáte a dáte mi za pravdu. Vypodobním Vám našu tetičku, jak vypádajó včil a bají jací byli před třicítí rokama.

Tož tí naši tetička só načisto šikovná roba bají včil. Só pomály širší než delší a hubu majó jak měsíček na plně. Očí majó modrý jak nebe dyž je v lítě névíc horko a šatijó se ešče po starým: Sukně široký s kanýrama, kacabaja ohrnutá a za dýšča vlniak. Všemmu se enem smějó a umějó vařit dobrý kafé. Šak sem ho tam neco vystřebál, dyž sem byl vojákem! Tí naši tetka všecko vědíjó. Enem se jich optéte, hdy se ta Lapanda vdávala. Hneď vám to spočétajó! Na Hárkách byly ovse, za Vemoly zemňáky, na Polámaných žita, na Předních a Zadních dílech rža. A tož je to akorát 36 let a dybyste šli bají k velebnému pápovi, jinač to není. To óteré po sv. Anně měli zdávku v Soběchleboch a jaksi na žna potem se jim narodil ten první kluk. »Zdá se mi, že to bylo kolo Margýty, jaksi ve středú, lebo ve štvrtek!« A už nenapovídat nic, bají dybyste ssebó vláčili celó matriku. A tak Vám ty svajby, pohřeby a křty znajó v celým okolí od Kelče až po Holešov. Podle tech zemňáků, ovsu a rže vám to rozpočétajó, že moséte byt ticho. Tí naši tetička só živá gronyga celýho Záhoří. To všelijaký starý říkání znajó, enem se jim to tak od huby sype.

Včil vám povím, jak tí naši tetička vypádali, dyž byli ešče slobodní. Trochu si to pamatuju a neco sem slyšél. Byly tři sestry z gruntu, a ty pré to něšikovnější roby na Záhořó. Jak si tetičku pamatuju, byli opravdu šikovní. Hubu měli kulovató a byli červení jak malína. Enem se pořád smíli a mládenci z revíru za nima dolízali. Já sem už byl ogarec a tetička mě načisto zbláznili za zajicama a srncama. Drželi mě večír na rukách u okna, vykládali a já sem načisto viděl zajíce a srnce, jak se dó pást. Bají pohádky uměli pěkně vykládat o světloňošoch a čarodenicách, seďa pod kamny, a já sem při tem často usnul. Ešče si pamatuju, jak jedna roba ujížďala na svatýho Jána na Radhošč na metle, aby všem robám sósedkám odčarovala mlíko od kráv do svojeho chliva. Potem se tetička vdali - vzali si četníka.

Nosili pořád široký sukně a kacabajy a chodili po rodině. Dělalí na poli jak kůň, ta selská krív z nich nevyšla posavád. Dělalí bez platu, protože z toho měli radost. Dyž byli u jednoho hotoví, šli k druhýmu. A měli byste vidět, jak se tetička umějó v selské práci otáčať, ať už s motykó, kosákem, hrabicó, lebo knutlem při vážánó ve žňa. Enem se pořád smějó a práca de hurtem.

Nasadili si každé rok kósek zemňáků, vykrmili pěkný prasátko a na zimu to všecko zavlíkli svojí rodině.

To nélepší sem si nechál naposledy: Umějó uvařit jídlo panský baji selský, že by baji névěčí pán to mohl s chuťó sněšť. Jak ešče byli tetička slobodní a nebožček staréček Březina živí, to sem byl ešče maličké, ale to sem už dobře poznál, co je dobrýho a co né. Nélepší mi šmakovala u nich máčka z klobás. Takové máčky myslém ani kuchařka nejlepší nedokázala navařit. Okrom toho vařivali velice dobró máčku ze smetany a hřibů a taky ze sušených trnek, hrušek a křežal. Bévalo toho na hůře celý hromady. Klobáse a slaniny visely tak nízko, že baji já maličké sem se na to dostál, dyž sem si stópl na podstupnicu. Dycky sem si přil, aby mě tam jednoc na celé deň zavřeli. Až jednoc se mi počestilo. Skoval sem se za bečku s pěrím a zamkli mě tam. Našli mě až večír, dyž už prohledali všechny luže v dědině, nésu-li utopené. Ležél sem v hromadě rží a spál, zmóřené všeckéma tema dobrotama. Zelí bévalo nélepší při zabi-jačce. Vytahli prasetí z břucha všelijakých kósků, pokráli a všecko se to vařilo v zeló. Myslém, že žádná druhá roba takovýho zelí nenařé.

Taky sem se dycky těšil na hrubý vdolky. Hdo není rozené a vyrůstlé na Záhořó, ví starýho čerta, co só hrubý vdolky. Tetička pýkávali všelijaký: trněčky, hruščky, tvarožňáky, makový, časem baji mrkváky a zelnáky. Ty poslední se mi nelébily, protože sem se jich jednoc moc najedl horkých a potom mě bolél břuch. Při pečeňó sem dycky pomáhal. Tetka vytopili pekárku roždím a včil to moselo jít honem. Já sem nosil lopaty se syrovéma vdolkama, tetička sázali a vytahovali. Za chvílku jich bylo plný lavky v ízbě a baji plná podlaha v komoře. Pomastily se pýrkami a byly jak nadéchaný. Dyž pekli vdolky malý, v tróbě, nadělali mi kohóťů, zajiců, srnců a koničků a měl sem jich za to rád.

Včil vám mosém povědět taky neco směšnýho o tetce Tonce. Naši tetička majó jednu vlastnost všem robám společnó: Rádí si povykládájó stoja, seďa, leža, baji choďa. Jednoc byli u nás tetka baji se stréčkem na náščevě. Šli do kostela a zpátky se zastavili na kósek řečí na cestě. Dívali zme se na ně oknem. A to víte, dyž se zendó tetka Tonka, Aneša, Petruša, Katruša a ty druhý, že se hned nerozendó. Dyž ani za hodinu nebyl řeči konec, popadli stréc štyry legátky a hajda za robama. Velice se jim klaňali a zvali k posezeňó. Roby, celý červený, hdekerá

utíkalý do svojich chalup a chlapi se smíli, až se za břuchy popádali.

No, mosém taky jednoc skončit. Vizu před sebo tetičku Tonku s očima modréma jak nebe v lítě. Sedíjó u pece a čtó »Záhorskó gronygu«. Jak dybych jich slyšél: »Zatrackané ogar, ten mě tu vypodobnil. Ale, dušo, co naděláš, dyž je to všecko pravda.«

POVĚSTI NAŠEHO KRAJE.

V. Bartovský:

Hranický vodník.

Svěžím a nezkaleným zřídlem lidových pověstí je venkov. Města jsou na pověstí velmi chudá a mají-li nějaké lidové zkazky, pak se tyto svou básnickou hodnotou zdaleka nemohou rovnati bájím, které se rodily v srdcích, jež neustálým stykem s přírodou byla proměněna v lyru nejlépe laděnou toho, co bylo v okolí člověka tajemným nebo nevysvětlitelným. Vkus lidových vyprávěčů městských nebyl nikdy tak jemný jako vkus povídkářů venkovských a ani vtíp městských povídek není ve většině případů rovnocenný lehkostí a nenuceností pověstí vesnických. Také náměty městských bájí jsou těžkopádné a mnohdy i nevkusné. V našem kraji jsou to povětšinou povídky o oběsencích, kostelních strašidlech, oživlých pohřbených nebo zatracencích pochovaných na Smolně, jež se v různých obměnách ve městech v lidu vyprávějí a udržují. Městský člověk měl u nás pro poesii, hlavně lyrickoepickou, málo smyslu; jeho zájmy nesly se zcela jiným směrem nežli tím, z něhož tento druh lidového umění roste. Řemeslo bylo pūdou příliš suchopárnou, než aby živilo vzlet a fantasií těch, kteří mu věnovali všechn svůj zájem. Odvracelo mysl od citových složek duševního života k věcem praktickým, vedlo k soustavné organisaci a zdokonalování výroby, vtěšňavalo život do strohých předpisů právních, ale poesie byla mu vždy cizí a vzniklo-li přece jen ve středověku období nazývané poesii městskou, pak to byla poesie umělá a i ta pokulhává daleko za písemnictvím představovaným vrstvami jinými.

Jen málo kdy slyšíme z úst městského bajkaře pověst svěží, která svým námětem, formou nebo původností zaujme. Jednou z těch málo povídek jest pověst o hranickém vodníkovi. Záhoří má mnoho pověstí o vodníku, neboť vedle četných potoků a říček vine se Záhořím široká Bečva. A snad právě proto, že u Hranic rozlévá se Bečva tak velkoryse, že teče těsně pod městem a její stříbro přechází tu hned na březích v temnou zeleň zahrad, neodolalo její rozlité kráse ani zaprášené srdce měšťana a oživilo svou milou řeku pověstmi o vodníku.

Jest jich hodně, ale nejsou všechny původní. Opakuje se v nich většinou to, co v jiných povídkách o vodníku: Vodník v podobě koně, žáby, malého mužika vystupuje tu stejně, jak se o tom vypravuje v pověstech jiných krajů. Jeho taškařiny s rozvšenými pentličkami, zastavováním vozů uprostřed řeky, plašením koní a j. jsou příliš všeobecné, než aby se v nich našlo něco, čím by se hranický vodník lišil od svých druhů z jiných krajů. Jedna pověst se však přece jen podstatně liší od jiných povídek toho druhu.

Hranický vodník sídlil v tůni Bečvy pod Švrčovem. S hranickými měšťany žil v dobré shodě a nikdy jim vážně neublížil. Stávalo se ovšem, že polekal pozdě jdoucího chodce, zastavil při přejíždění řeky povoz nebo proměněn v mrtvého ušáka oživil v ranci vyděšeného nálezce, ale to vše dělal jen z romaru. Mýlil by se však ten, kdo by si myslel, že hranický vodník byl slaboch. Jak sousedsky choval se k občanům města, v jehož blízkosti zařídil si domácnost, tak byl hrozný a mstivý k cizincům. Byl mistrem svého řemesla a běda tomu, kdo u něho upadl v nemilost. Nepomohl devětsil, ani amulety, ba i provaz z oběšence byl příliš slabou ochranou proti jeho moci. Svou silou a dovedností proslul široko daleko tak, že i jiní vodníci chodívali k němu o pomoc, když jejich dovednost selhala a vyhlédnutá kořist unikala jejich nástrahám. Sám olomucký vládce řeky Moravy vážil si jeho přátelství a žil s ním v dobrých stycích.

Bylo to v červnu. Sena voněla a vlahý večer padal na kraj. V tu dobu, v sobotu, byl mladý chasník Horák na cestě z Hranic do Olomouce. Šel pěšky, neboť dráhy tehdy nebylo; ale co je pro jinocha cesta sedmi hodin, když jde na námluvy a ví předem, že vše dobře dopadne! Brzy za městem dohnal ho človíček a hned se s ním dal do řeči. Vyptal se ho kam jde a když se dověděl, že do Olomouce, nadhodil, že i on má stejný cíl. Neznámý byl samý žert a tak jim cesta vesele ubíhala. Kolem půlnoci stanuli před Olomoucem. Tu se mužik rozloučil a při rozchodu řekl mladému Horákovi, aby vyřídil svému nastávajícímu tchánu, že dnes před večerem viděl svého pacholka naposled živého. Horák se zarazil, ale potom vešel do města, vyhledal svou hospodu, s chutí usnul a na vzkaz zapoměl. Ráno, když přišel do domu svého děvčete, byla tam shánka po pacholkovi, který se vypravil večer s koňmi pro seno a dosud se nevrátil. Tu si vzpoměl Horák na včerejší příhodu a vyložil hospodáři podivnou řeč mužíkovu. V neblahé předtuše běželi domáci k brodu řeky Moravy. Na břehu popásali se zapřažení koně, ale pacholek byl pryč. Po chvílkovém hledání našli ho utonutého v řece. Hranický vodník ho utopil.

Hynek Špunar:

Strašidla na Katové u Radslavic.

Při silnici vedoucí z Radslavic do Pavlovic nalézají se osamělá skupina křovin a stromů. Místo to pro svou osamělost a zvláštní jméno »Katová« zavdalo podnět vzniku některých pověstí o strašidlech, zde prý za starých dob přebývajících.

Dle vypravování stařečka Smětáka jmenuje se ono místo Katová asi proto, že v těch místech za války třicetileté, když byli Švédové na moštenském kopci táborem, měli postavenou šibenici. Tak mu to sdělil jeho staříček. Koho vojáci popravení, není známo. Snad mrtvolky popravených pochovali u šibenice. Dle lidových pověstí zjevovali se duchové popravených na tomto místě v různých podobách.

Jednou k večeru ve žně šli dva radslavští sousedé Dlouhý a Droběník i s odběračkami kosit obilí na Záhonek u Katové.

»Do tmy jsme oba s pokosemi na druhém konci u Katové«, řekl Dlouhý Droběníkovi. Začali sekat a oba si líbovali, jak se jim za chládku dobře seče. Nastávající tmou blížili se ku druhému konci. Oba měli stejné myšlenky na strašidla v černajícím se před nimi Katové. A tu Dlouhý dodával odvahy Droběníkovi: »Neboj se, dosěci ty dva pokose musíme, ať se děje cokoliv«!

Droběník, který pokračoval s prvním poksem, neznámou silou byl přinucen pozvednouti hlavu ku Katové, leknutím však zapomněl udělati kosou rozmach. — Od Katové blížila se k nim tajemná, bílá postava. Neslyšitelným krokem blížícího se zjevu se velmi polekali. Také vanul od postav studený chlad. Z Katové ozývalo se kvílení, chechtot a hřmot. Obou sekáčů i odběraček zmocnilo se zděšení. Zahodili kosy a utíkali všichni rovno přes pole k Radslavicím. — Mnozí lidé se jim z té strašidelné příhody smáli, ale oni všichni tvrdili, že strašidla tam skutečně byla. — — — — —

Stařenka Talová šla si pro trochu roští do Katové. Zde lámala suché větve a kladla je na hromadu. Když poslední náručí dávala do trávničky, tu objevil se před ní velký, černý pes, kterému z velkých očí a huby šlehal oheň. Leknutím nevěděla kudy kam, pes však prochodil mezi křovinami a stromy a pak zmizel. Stařenka nechala roždí s trávnicí na místě a ani se neohlížeje, běžela domů. — — — — —

Pacholek sloužící u sedláka Zápala pásal v noci koně na mezi pole Záhonka u Katové. S rachocením vykoulela se ohnivá bečka z Katové. Pacholek jak ji uviděl, sednul na pasoucího se koně a stěží jí ujel, dostihnouc vrát svého hospodáře. — Podobně polekala se stařenka Zlámalíková z gruntu od bránky. Když šla na jaře z kostela, tu bečka ohnivá koulela se od Katové přes pole směrem k Bečvi. Stařenka se zachránila tím, že se modlila stále, až došla domů. — — — — —

Když šel strýc Hradil se svojí ženou do pavlovského ko-

stela na roráty, objevilo se jim ve tmě letící světlo, které se pohybovalo ve vzduchu, směrem od Sušic k Tučínu. Když se světlo přibližovalo k nim, povídá Hradilka svému muži: »Tonku, já se toho bojím, vraťme se«. »Nic se toho neboj«, povídá jí strýček, »teď v adventu světloonoši létají«. — Světlo pak zmizelo směrem k Tučínu. — — — — —

Za krásné, teplé letní noci v růžové náladě vracel se z Kozlovic do Radslavic od své milé šuhaj Vyňuhálek. Cestou si vesele prozpěvoval a vzpomínal na svoji milou. U pozemku Vrbovců sešel z cesty, která byla na pozemcích občanů kozlovských a octnul se na chodníku, vedoucím přes pozemky a louky Kuželnice. V tehdejších časech na Břehu podle chodníka stávaly vysoké duby. Šuhaj ulomil si s jednoho dubu haluz na obranu, neboť přicházel k místu, kterému od pradávna říkali na Umrých. Dle ústního podání pochování byli zde lidé zemřelí za velikého moru ve společném hrobě. V myslí šuhajově oživily se vzpomínky na mrtvé. V ruce držel křečovitě hůl, umíňoval si, že se bát nebude. V tom uslyšel z onoho místa hluk jako válení těžkých předmětů. Hrůzou se mu vlasy ježily na hlavě; tmou probleskovala válící se ohnivá bečka, která neúprosně mířila směrem k němu. Pokřičoval se dodal si odvahy, vrhl se naproti koulící bečce a prudkým kopnutím ji zastavil a druhým kopnutím donutil ji, že se koulela nazpět. Bečka dokutálela se ku dnešním níže položeným pozemkům a zde se rozsypala. Vylétlo z ní množství rarášků.

Antonín Sehnal:

O podhrázním mlynářovi.

V Podhrázním mléně béval mynář a ten byl rodem Slezák. Chodíval ten milé mynář každé deň na mšu svatú do Všechovic. Dyž se tak jedná vracel dom, víze na mlénské střeše oba běhóny, jak tam meló a křešó o sebe, až jiskry lítaly. Uřezal si dva pruty, co v jednom roku vyrostly, kázal si přistavit žebř ke střeše, uderil každé běhón jedněm prutem a ty fuk na svý místa ve mlénici a točily se jak jindy. Ten krajánek, co mu složení vyvedl na střechu, jak byl daleko, musel vlízt do struhy a od toho místa až do mléna brodit se nazpátek vodó. Dyž přišel do mléna, povídá mynář: »Milé synku, dybych já byl takové jak ty, mohl sem tě zahubit; ale lesí víc neumíš, tak se do takových věcí víckrát nedávě, aby se ti neco horšího nepřihodilo.«

Ten sám mynář měl velikó knihu staró, co v ní večir říkával. Chlapec jeho vezme knihu a začne v ní číst akorát to místó, jak se cítirujú čerti. Mynář přinde dom a už ve mlénici pro samy čerty nemohl se procpat a jeden přes druhého křičel: »Co pán

poroučí? Měl tam dvě měrice prosa, vzal ho, rozsypal po lamfeště a kázal jim ho do zrnka zesbírat. Přinda do šalandy dal synkovi facku a knihu skoval.

I. J. Janásek:

Smolno.

»Smolno«, též »Smolná«, jsou hluboké, husté lesy v horách Oderských. V dřívějších dobách pochovávali tam sebevrahy a popravené zločince, proto lid okolních osad opředl »Smolno« množstvím strašidelných bájí, kterým mnohde snad dosud i věří.

Podávám čtenářům »Z. K. některé pověsti, jež znám z vyprávění Jana Beneše z Bohuslávky.

Když vezl kat oběšeného do Smolna, oblékl ho jako pána, na hlavu mu nasadil cylindr a do úst vložil cigáro; tak jel v kočáře spolu, koně řídil katův pomocník. Jednou zastavili před hospodou, aby se posilnili na další cestu. Kat vešel dovnitř, aby něco vypil na honem a objednal i pro kočího, když náhle před hospodou strhl se veliký rámus. Rychle vyběhl ven — to »oběšený« zápasil s jeho pacholkem, a už ho přemáhal. Katově síle však podlehl, hodil oběsece do vozu, práskli do koní a ujížděli dále na »Smolno«.

Popravení a sebevrazi byli pohřbíváni proto v lese, poněvadž posvěcená země hřbitova hříšné tělo do sebe nepřijala. Když někdy takového, třeba nevědomky, na hřbitově pochovávali, země ho sama vyvrhla na povrch, třeba i vícekrát po sobě, když ho tam znovu zakopali.

K dopravě oběšených zločinců měl kat vlastní vůz i pacholka, který musel býti nebojácný jako jeho pán. Když přijížděl ke »Smolnu«, nesměli se ani ohlédnout, ani promluvit, i kdyby se na ně sebe větší hrůzy hnaly. Tu stromy zdály se padat přes cestu, ohýbány strašlivým víchrem, hrozily i na vůz padnouti. Vseliké potvory, jimž z tlamy sršel oheň, blížily se k povozu, nemohly však uškoditi, když nikdo nepromluvil.

Povoz jel čím dále — tím pomaleji, těžce, s koni jen tekl. Proto kat klepl kladivkem na každé kolo a koním se hned uvolnilo. To duchové na Smolně pohřbených přišli uvítat nového druhá a věšeli se na vůz. Na místě samém musei ještě kat uříznouti rýčem mrtvému hlavu a teprve pak mrtvolu zahrabali.

O »Smolnu« vypráví se také následující strašidelná pověst: Byl jeden hostinský a moc bohatý. Měl pěknou hospodu a protože chystal dobré jídlo i »truňk«, rádi se tam lidé domáci i pocestní zastavovali. Náhle však, bez předchozí nemoci či úrazu, hostinský zemřel. Jeho žena bála se zůstat sama a proto požádala večer několik návštěvníků, aby zůstali v nálevně přes noc, že mohou pít zadarmo. Nebožtík ležel v truhle (rakvi)

na lavici v síni a dle obyčeje měl býti pochován až třetího dne. Lidé v hospodě popíjeli a vyprávěli si, jak už to bývá, o nebožtíkovi. Náhle o dvanácté hodině otevřely se dvěře ze síně do šenkovny a nebožtík krácel zvolna k nálevnímu stolu, kde byly uschovány jeho záznamy a peníze. Chvilu tam počítal, načež, nepohlédnuv na nikoho, vrátil se zpět do síně, ulehl do rakve a víko nad ním se samo zevřelo. Lidé v nálevně po jeho odchodu vyskákali okny, báli se jít síní. Oznámili to hned na faře a všude vyprávěli, že hospodský straší. Druhé noci šel do hostince místní farář a odváznější sousedé, kteří věřili, že za přítomnosti kněze se jim nic nestane. Pili a vyprávěli až do noci. Když byla jedenáctá, šel kněz k nálevnímu stolu, usedl naproti a modlil se z knihy. O dvanácté otevřely se dvěře a nebožtík přišel jako včera. Kněz odříkával hlasitě modlitbu, zatím co hostinský probíral se chvíli v listinách, pak pohlédl strašlivě na kněze — a odešel. Přítomní seznali, že hostinský asi za živa něco strašlivého provedl, proto na radu farářovu poslali zprávu na konsistoř. Ta vyslala ihned kněze, který byl prý již v takových případech zkušený. O půl noci, když hostinský přepočítal peníze, obrátil se na zařikávajícího kněze a pravil strašlivým hlasem: »Ty jsi malý na mne pták«! Všichni chvěli se hrůzou a vlasy jim vstávaly na hlavě. Nebožtík lehl si zpět do truhly a víko se samo zavřelo.

Když kněžské zařikávání nic nepomohlo, poslali pro kata. Kat večer přijel, všechno si prohlédl a vyzval přítomné, aby jen zůstali, že se jim nic nestane. Do jedenácté pili, vyprávěli, jen kat procházel se dlouhými kroky po nálevně.

Když odbíla jedenáctá, kat poručil, aby všichni ztichli, sám uchystal si nízkou stoličku a zelený proutek. Otázel se přítomných mužů, chtějí-li mít dvěře z nálevny do síně otevřené a po jich svolení usedl v síni za rakvi nebožtíkovi v hlavách. Všichni za mrtvého ticha očekávali, co se dále stane. O dvanácté otevřelo se víko a mrtvý vstával pomalu z rakve. Kat, který seděl za ním na své stoličce, šlehl jej tím zeleným proutkem křížem po zádech. Mrtvý zvrátil se zpět, ale ihned vstával znovu. Kat klidně šlehl sedícího dvakrát křížem a mrtvý zase klesl zpět, ale v zápětí vstával tak rychle, že skočil přímo na nohy. Tu kat po třetí šlehl jej třikrát po zádech do znamení kříže, mrtvý dopadl zpět a už více nepovstal. Kat přirazil víko, které dříve se samo zavíralo a oznámil lidem, kteří polomrtví seděli v nálevně, že je po všem. Potom zavezli hostinského na Smolno, kde byli pochovávaní popravení zločinci, sebevrazi a všichni ti, kdož neměli práva na pohřeb do posvěcené země.

Jednou šel nějaký pocestný oním lesem a zabloudil. Už se šerilo, správné cesty neznal, rozhodl se tedy, že v lese přenocuje. V noci se mu zdálo, že slyší krásnou hudbu. Vstal — a před ním objevil se nějaký pán, černě oděný, který se otázel pocestného, zda-li ho zná. Tázaný vzpomínal: »Jak by ne, jste

podobný na jednoho hostinského, ale ten už zemřel, snad si vás mylím«. Pán ale přisvědčil a vyptával se dále na svou ženu, jak se jí vede a pozval také pocestného k jídlu. Hned tu bylo prostřeno, plno dobrých jídel a pití, leč pocestný ničeho neokusil, pán jedl sám. Po jídle svázal něco pokrmů do uzlíčku, dal jej pocestnému s prosbou o doručení vdově a zmizel. Muž opět usnul a když se ráno probudil, stálo sluníčko hodně vysoko. Vzpomínal si, jaký to měl divný sen, vedle však ležel uzlíček, důkaz skutečnosti. Strachem se ani nepodíval, co je uvnitř a pospíchal co nejrychleji z lesa.

Když odevzdal uzal hostinské, našla tato v šátku, který dala svému muži o svatbě a potom do rakve, snubní prsten a místo jídla kousky rozsekaných haďů.

Po letech při důkladnější prohlídce sklepů přišli na tajné sklepení, v němž bylo mnoho lidských koster. Tím se vše vysvětlilo: Hostinský bohatší pocestné vraždil a olupoval o peníze. Proto byl po své smrti tak potrestán.

Alois Schützer:

Pověst o rytíři na hradě Švrčově.

Za starých dob stavěli rytíři sídla na nedostupných kopcích a skálách a opevňovali je silnými zdmi a hlubokými příkopy, neboť nejistá doba, kdy vládlo pěstní právo, nutila je, by své příbytky co možno nejjistěji proti zjevným i tajným nepřátelům opevnili.

V našem kraji stávalo takových panských sídel několik. Na nedostupné hoře proti Lipníku stál hrad Helštýn, naproti na protějším břehu řeky Bečvy hrad Drahotuch nad Podhořím, proti Drahotušim, hrad pánů z Drahotuše. Hrad Švrčov stál na vysoké skále proti lázním Teplícím. Taktéž stál hrad nad Teplíci a dále k vesnici Ústí na vysokém vrchu — hrad nad Ústím.

Na hradě Švrčově žil v давných dobách rytíř, který neměl mnoho ctností, jak od takového rytíře se požadovalo. Byl myslí lehký a vznětlivý. Jak pověst vypravuje, svým poddaným byl pánem krutým a tvrdým. Těkal po lesích za zvěří a tak přišel občas jako host na hrady sousední, kdež při číši vína se dlouho do noci pozdržel. Při jedné takové výpravě za zvěří přišel na hrad Helštýn, kdež byl přijat jako dobrý soused. Při dobré medovině pobyl tam hodně dlouho do noci v příjemném hovoru s hradním pánem a ještě více ve společnosti sličné hradní paní; dlouho nepomýšlel na návrat k domovu.

Když však konečně přece odhodlal se ku zpáteční cestě, tu po celou cestu svými myšlenkami dlel u hradní paní helštýnské. Docházel častěji na Helštýn, kdež vždy dobře byl přijat a pohostěn. Když však jednou své city paní na jevo dával, seznal, že tato ctnostná a věrná svému manželi jest.

V této době se zařekl, kdyby sobě náklonnost paní helštýnské mohl opatřiti, že by se i ďáblu zaprodal. A jako na zavanou hlásil se mu sluha, který se mu rázem zalíbil a kterého do svých služeb přijal. Tento si rázem důvěru svého pána získal tak, že více jeho důvěrníkem než sluhou se stal. Když viděl jej zamýšleného a nemluvného po hradě choditi, nadhodil mu, že by na hradě veseleji a útulněji bylo, kdyby sobě vyhlédl u okolního panstva manželku. Rytíř svěřil se mu se svou náklonností k paní helštýnské, jakož jemu i sdělil o její vytrvalosti ve věrnosti manželské.

I pravil sluha: »Dokud nebude odstraněn její manžel, není naděje, že bys získal jejího srdce«. Od té doby ponoukal rytíře při každé příležitosti, by se zbavil svého soupeře. Při jedné takové rozmluvě opět ponoukal pána svého, že není nic tak lehkého, jako skolit pána helštýnského: »Půjdeš-li do lesa a budeš se potulovat kolem hradu a číhat na něj, až bude honit zvěř. Kdož tě může vinit z jeho smrti, když při tom nikdo nebude? Ze zálohy dobře mířenou ranu oštěpem do srdce, a bude vyvolená tvého srdce svobodnou a doufám i ochotnou podat ti ruku.

Jen hezky opatrně! Předem, jak dostaneš zprávu o jeho smrti, dělej jako bys ztratil svého nejvěrnějšího přítele, hořekuj pro něj, navštěvuj často paní hradu a hodně mluv o zavražděném, ba i přísahej, že se budeš snažit vypátrat vraha, bys jeho smrt pomstil. Při tom však vystříhej se před časem, než uplyne smutek a než seznáš, že by byl čas v záležitosti své s ní mluvit.« — Po rozmluvě této byl rytíř takřka získán pro vraždu pána helštýnského.

I počal se toulati po lesích, hledaje příležitost k uskutečnění svého černého úmyslu, až jednoho dne spatřil jej, jak čeká na divokého kance. Nerozmýšleje se dlouho, dobře mířenou ranou kopím zasáhl rytíře přímo do srdce. Po tomto skutku, jako by zlým svědomím štván, uháněl, co síly koně stačily ku svému hradu, kdež svému důvěrníku oznámil, že první krok k dosažení vyvolené svého srdce již učinil.

Když dlouho do noci pán helštýnský se z lesů domů nevrátil, vyslala jeho manželka hradní čeleď, by jej šli hledat po lese, neboť tušila, že se mu něco neblahého přihodilo. Když se počalo rozednívat, spatřila s címburí věže smutný průvod sluhů, kteří nesou rytíře na nosítkách z větví urobených, bezduchého, s hroznou ranou do prsou. I padla na mrtvolu jeho a hořekujíc a líbajíc stuhlé rty jeho, plakala přežalostně: »Kdo se bude o mne starat a naše drahé dítě chránit?« I vzala svého synáčka asi tříletého do své náruče, ukazujíc mu mrtvolu otcovu.

Rozhostil se po celém hradě smutek a nárek o milovaného pána nebral konec. Když pak za velkého účastenství okolního panstva a poddaného lidu byl pohřben, a vše vracelo se zase mne starat a naše drahé dítě chrániti?« I vzala svého synáčka

asi tříletého do náruče, ukazujíc mu mrtvolu otcovu.

Švrčovský rytíř navštěvoval napřed Helštýn v delších lhůtách, později jeho návštěvy stávaly častějšími, a dával na jevo, že paní mu není lhostejnou. Tato však neukázala po celou dobu k němu nějaké zvláštní přichylnosti a přijímala jeho návštěvy sice zdvořile, však jinak odměřeně. Tak uplynul již rok od doby, co rytíř helštýnský byl pohřben, a pán Švrčovský nemohl se dosud pochlubit ani jediným úspěchem.

I stěžoval si svému důvěrníku-sluhovi nad nezdarem svým. Tento radil: »Vyvolená srdce tvého přenesla lásku se svého manžela na děcko, které jest závadou, že nemůžeš dosáhnouti svého cíle. Odstraň hoch a tvá láska dočká se úspěchu!«

Uvažoval o tom, rada zamlouvala se mu vždy víc a víc, až konečně se myšlenky této nemohl zbavit a kul plány, jak se zbavit děcka. A štěstí mu přálo. Při jedné potulce v lesích v okolí Helštýna spatřil chůvu, která s hochem sbírá jahody a vesele pobíhá. Tu pestrý motýl kmitl se před zrakem hochovým a již hnál se za ním, aby ho polapil. Rytíř z dálky pozoroval počínání hochovo a když se tento dostatečně vzdálil od chůvy své, uchopil jej a bodl jej do prsou, že ani nehlesl, a chváta, by jej nikdo na místě činu neshlédl. Po chvíli volala chůva hoch a když se jí neozýval, pátrala po něm, až jej nalezla krvácejícího ležeti v křoví mrtvého. Vzavši jej do náručí, s velkým nářkem vracela se do hradu, kdež nastalo veliké zděšení z tohoto hrozného činu.

Paní hradu nebyla k utišení a hořkovala pro svého synáčka, jako smyslu zbavená.

Čas plynul a v srdci rytířově jen oheň vášně dále plál a nedočkavě očekával, kdy dojde svého cíle. Paní však uzavřela se před celým světem a truchlila pro svého manžela a syna, nepřijímala žádných návštěv a jedinou její vycházkou a zábavou bylo místo, kde dítě nalezeno bylo mrtvé.

Tu sluha pána Švrčovského, který dříve ve svém pánu rozdmýchával lásku k paní helštýnské, nyní obrátil a namluvil mu, že není jeho důstojno, by se takto ponižoval a bezvýsledně o její lásku žebal, že pyšná a srdce kamenného jest, což vyžaduje pomstu. I vydal se na Helštýn tentokráte s rozhodnutím, že buď láska jeho bude vyslyšena aneb, že se strašlivě pomstí. Když se přiblížil k místu, kde zavraždil hochu, spatřil, jak paní hořce pláče a hořekuje o své dítě. Rytíř přiblíživ se k ní, počal ji těšiti a nabízel jí ruku a srdce své, v náhradu za manžela. Byv rozhodně odmítnut rozzuřil se tak, že vytáhnuv dýku, vrazil ji do srdce nešťastné paní, která klesla k zemi mrtvá. Po tomto činu spěšným krokem vracel se na Švrčov, kdež dorazil značně rozrušen a oznámil svému důvěrníku, že paní helštýnská již na živu není.

V tom přišel posel od rytíře z hradu nad Ústím a žádal jej ve jménu pána svého, by přijel a stál za kmotra právě naroze-

němu synáčku. I slíbil rytíř švrčovský, že hned zítra ráno přijede a bude dítěti kmotrem.

Po neklidné noci, sotva se počalo rozbřeskovati, vydal se na cestu se svým sluhou ku hradu ústeckému. Šel zadumán v chmurné myšlenky a když došel tam, kde nyní Propast na diváka svůj hrozný jicen otvírá, zůstal státi jako přimrazen, neb pojednou zjevil se mu duch rytíře helštýnského, jeho dívka i zavražděné paní, kteří mu hrozili a v následujícím okamžiku zmizeli.

Pojednou počalo to pod zemí duněti a hřmítí, půda se pohybovala a pod nohama rytíře se propadávala. Rytíř ve hrůze když klesal níž a níže, volal o pomoc sluhu svého, však tento stál stranou a chechtaje se hlasitě pravil: »Toť odplata za skutky tvé, které jsi spáchal; věz, že volal jsi ďábla a já jsem ďábel, který ti sloužil věrně, abys byl zralý pro peklo.«

DROBNÉ ZPRÁVY.

Krajinská výstava »Pobečví« v Hranicích. Kulturní oddělení na výstavě Pobečví v Hranicích, projektované původně do 8 místností ve škole u fary, zaujalo během příprav 24 místností v budovách obecné a měštanských škol. Vystavovaly mateřské obecné a měštanské školy z okresů hranického, přerovského, val. meziříčského, vsetínského, střední z Hranic, Lipníka, Nov. Jičína, Přerova, odborné z Lipníka, Kelče a Val. Meziříčí. — Expositice živnostenských škol byla během výstavy na přání zemské rady živnostenské zaslána do Znojma. — Uprázdňená místnost byla použita pro výstavu výkresů, kterou prof. Růžička propagoval nové směry ve vyučování kreslení a uspořádal o výstavě přednášku. V uměleckém oddělení byli zastoupeni: Blažiček, Böttinger, Daněk, Sedláček, Hrdlička, Jelínek, Juhas, Mandel, Mervart, Obrovský, Procházka, Kněbl, Kubát, Špiar, Štochl a Turek.

V oddělení malířů samouků vystavovali Handschuh, Lev, Menšík, Popelář, Švetlík a Zeman.

Kult. oddělení doplňovaly expositice kult. odboru pěšího pluku č. 40, Masarykova letecká liga, zemská péče o mládež, Československý červený kříž a sbírky Ferd. Hradila z Kelče. Statistika vykazuje, že kulturní oddělení neočekávaně zaujalo pozornost všech návštěvníků.

Za vydávání a redakci odpovídá Ant. Fröhlich, učitel v Dol. Újezdě.
Tisk J. Slovák v Kroměříži.

II.: Ferdinand II. podpisuje rozsudek k popravě 27 českých pánů. III.: Na útěku z vlasti. Knihu tuto připravil autor krátce před svou smrtí. — Kniha věnována jest lidu z kraje Bezručova, sedmdesáti tisícům před Těšínem. Knihu tuto měl by čísti každý! Cena Kč 15.—

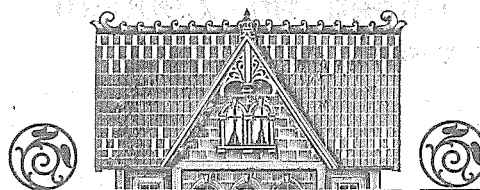
„**Naši republikáni**“, tříaktová veselohra od Viléma Vlčka. Vydal E. Dobrovolný v Přerově. V Brně byla hrána jako nejlepší práce ze soutěže družstva. do níž zadáno celkem 45 her. Cena Kč 8.—

Dětské hry Vlčkovy „**Vodníková písňalka**“ a „**Jabloňový květ**“ se hrají často. Obě poslední doporučujeme k sehrání se školními dětmi. Vydal je rovněž E. Dobrovolný v Přerově.

PRÁCE NAŠICH DĚTÍ.

Bludné koření u vojenského hřbitova.

Stařečkové a stařenky z Veselíčka vykládali, že v lese u vojenského hřbitova v jistém místě rostl jakýsi zvláštní kořen, který lidé nazývali bludný. Překročil-li jej člověk v podvečer, bloudil po lese až do rána, aniž by byl našel pravou cestu domů. Proto lidé, když měli jíti tudy, raději obcházel, nežli by byli šli přímou cestou, z obavy, že by zbloudili. — A. Lipner, žák ob. školy ve Veselíčku.

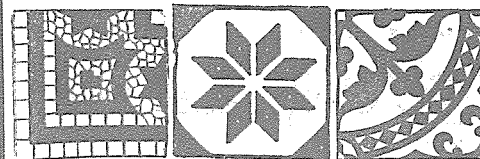

**Sklovitě glasurované
tašky na střechu,**

kanalisační roury, různobarevné
dlaždice vkusných vzorů, žlaby, hurd.
plošny, římsovky

vyrábí a za nejlevnější ceny dodává

FR. WAWERKA, LIPNÍK
N. BEČVOU - MORAVA.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

ročník IX.
po Kč 11.--

jen několik
ročníků
na prodej

v administraci časopisu.
Ostatní ročníky roze-
brány.

Stáložární č. V.

Revoluci ve vytápění

způsobují

patentní železošamotová příklá-
dací neb stáložární úsporná
kamna

Příkládací čis. I.

„LUNA“ bratří Poppů

Pat. žel. šam. kamna
„LUNA“ br. Poppů.

pro veškeré palivo.

Spojují nejlepší vlastnosti kamen kovových i oblíbených kachlových, neboť na topeniště vyzděné šamotovými cihlami je připojeno patentní kovové topní těleso. Toto předá veškeré teplo kouřových plynů do světnice dříve, než do komína uprchne.

Konsument získá největší úspory paliva i peněz.

**Příjemné teplo ihned po zatopení
a dlouho po vyhasnutí ohně.**

Ideální čistění kamen - pohodlný přístup všude. - Přesná regulace.

Ač kamna pokojová — přece mají troubu s plotýnkou
(výjma nejmenší typ čis. I.)

Velikost kamen se určuje: K čisté prostornosti (t. j. délka × šířka × výška) připočítává se na okno cca 15 m³, na dvéře 20 m³. Na plochy nadsklepní, pod půdou, rohové, balkony a verandy vždy 1/4 celé prostornosti.

Kamna „LUNA“ b. P.		Příkládací			Stáložární		Top. těl. DEA	
Číslo velikosti		I.	II.	III.	IV.	V.	I.	II.
Výhřevnost v m ³ cca		60-100	100-150	150-200	250-300	300-350	—	—
Provedení	A Celá černá, štítek, měsíčky a číslo poníkův.	366.-	463.-	572.-	698.-	788.-	186.-	249.-
	B Plášť čer., ostatní poníkl.	475.-	610.-	723.-	886.-	976.-	216.-	279.-

Ceny v Kč ze závodu z Frýdku mimo 2 % daň obrátovou, pojistné na dráhu a obal. — Placení jen za hotové, neb proti dobírce, též proti předem zaslánému obnosu.

Ústřední prodejna a sklad:

»LUNA«, Frýdek, Slezsko.

Žádejte podrobný ceník.